

Sürdürülebilir Enerji Temelli Turizm Uygulama Merkezi

Sentrum Projesi

Sosyal Etki Değerlendirmesi

Mayıs 2023

S360 tarafından hazırlanmıştır.

A. Yönetici Özeti

Bu çalışma, EnerjiSA, Sabancı Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ortaklığında yürütülen Sentrum projesinin Ocak 2022-Ocak 2023 tarihleri aralığında gerçekleştirdiği faaliyetlerle yarattığı sosyal etkiyi ölçmektedir. Projenin yarattığı sosyal etki, “Yatırımın Sosyal Getirisi” (Social Return on Investment - SROI) metodolojisi ile ölçülerek, çalışmanın bulguları ışığında projeye dair yorumlar getirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

SROI metodolojisi, sosyal temelli projelerin yarattığı sosyal değerın hesaplanması için oluşturulmuş bir yöntemdir. SROI analizinde, saha çalışmalarıyla paydaşlar üzerinde yaratılan sosyal değişimi anlamak hedeflenir ve finansal değerler kullanılarak hesaplanmasıyla bu değişimin hikayesi anlatılır. Bu sayede, sosyal kazanım ve maliyetleri yansıtacak bir oranın hesaplanması mümkün olur. Örnek vermek gerekirse, analiz edilen bir projenin 2:1 oranında bir etki yarattığı ortaya konursa bu, 1 birimlik yatırımın, 2 birimlik sosyal değer yarattığını göstermektedir.

Sosyal etki değerlendirmesi çalışmasına dahil edilecek paydaşlara karar verilmesi aşamasında, EnerjiSA, UNDP ve S360’ın birlikte gerçekleştirdiği toplantılar belirleyici olmuştur. Bu toplantılarda Sentrum projesi içerisinde gerçekleştirilen tüm etkinlikler değerlendirilmiş ve bu etkinliklerin katılımcılarında ne gibi etkiler yarattığı tartışılmıştır. Toplantıların sonucunda, Sentrum projesi kapsamında Ayvalık’ın Küçükköy bölgesinde Sabancı Üniversitesi Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi’nde gerçekleştirilen Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan toplam 7 işletme sahibi, işletmeleri için enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan toplam 8 işletme sahibi, T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın oluşturduğu Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılması sağlanan 17 enerji yöneticisi adayı, Sabancı Üniversitesi Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi’nde gerçekleştirilen kapasite geliştirme eğitimlerine katılan 91 ve Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirme çalışmalarına katılan 550 lise öğrencisi olmak üzere beş faydalanıcı grubu belirlenmiştir.

Sentrum Sosyal Etki Değerlendirmesi çalışması kapsamında belirlenen beş temel faydalanıcı grubu ve ek olarak eğitimleri veren profesyoneller ile Küçükköy sakinleriyle telefon ve online platformlar aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş, işletmeler, okul müdürleri ve öğrenciler ile Küçükköy saha ziyaretinde yüz yüze görüşülmüştür. Bu görüşmelerin ışığında projenin değişim teorisi oluşturulmuştur. **Değişim Teorisi**, bir kuruluşun ya da kuruluşun uyguladığı belirli bir proje veya programın, amaç ve hedeflerini ve değişimin hangi yol ile yaratıldığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu çerçevede mevzu bahis programın girdileri (aynı ve nakdi), çıktıları ve sonuçları ve bunların birbiri ile olan ilişkisini gösteren bir etki haritası (ya da değişim teorisi) hazırlanmaktadır. Değişim teorisi ayrıca, çalışma için yaratılan etkiyi ve uzun vadeli hedefleri birbiriyle ilişkilendirerek daha iyi bir planlama ve değerlendirme yapılabilmesine olanak sağlar. Bu sebeple, değişim teorisi sosyal etki analizi için temel bir aşamadır.

Faydalanıcılarla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ışığında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklar, **Yeşil Destinasyon eğitimine katılan işletme sahipleri için bilgi & beceri artışı, farkındalık, motivasyon; enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri için ise farkındalık ve mesleki motivasyon** olarak belirlenmiştir. İşletme sahiplerinde yaratılan ortak etki başlığı ise **aidiyet duygusu ve geleceğe yönelik olumlu bakış** olarak gözlemlenmiştir. Projenin bir diğer temel faydalanıcı grubu olan **enerji yöneticiliği eğitimi alan kişilerde bilgi ve beceri artışı, mesleki farkındalık ve motivasyon & özgüven** olmak üzere üç ana başlıktaki değişim sorgulanmıştır. Projenin diğer kilit faydalanıcıları olan Ayvalık’ta eğitim gören lise öğrencilerinde **kapasite geliştirme eğitimi ve atölyelerine katılan lise öğrencileri için bilgi & beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** başlıklarından oluşan bir değişim teorisi oluşturulmuş, Enerji Verimliliği Haftası kapsamında çalışmalara katılan öğrenciler için **bilgi & farkındalık artışı, kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi** başlıklarında yaratılan değişim analize dahil edilmiştir.

Gerçekleştirilen analiz kapsamında yaratılan değişimin sayısallaştırılabilmesi adına 7 işletme sahibi, 9 Enerji Yöneticisi eğitimi katılımcısı ve 31 lise öğrencisi ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Yapılan anketlerdeki sonuçlar değerlendirildiğinde, Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahiplerinin gözünden kendilerindeki en büyük değişim **%28 ile bilgi ve beceri artışı** olmuştur. Gerçekleştirilen eğitimlerin, çoğunlukla eğitimlerdeki kavramlarla ilk defa tanışan işletmelerde en fazla bilgi ve beceri gelişimine yol açması beklenen bir sonuçtur. Katılımcıların **motivasyonlarındaki %27'lik artış ise** gerçekleştirilen çalışmaların bilgi ve becerinin ötesinde bir değişim yarattığını göstermektedir. Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerindeki en büyük etki ise **%31 ile farkındalık alanında** olmuştur. İşletme sahipleri, Sentrum projesi sayesinde hem işletmelerinde hem de Küçükköy'de gözlemledikleri değişim ile sürdürülebilir ve yenilikçi turizm uygulamaları hakkında farkındalık kazanmışlardır. Hem Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan hem de enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde ortak olarak gözlemlenen bir etki olan **aidiyet duygusu ve geleceğe yönelik olumlu bakış** başlığında ise **%26'lık bir artış** ile görülmüştür.

Enerji Yöneticisi Eğitimi alan kursiyerler ile yapılan anket çalışması sonuçları değerlendirildiğinde, katılımcıların kendilerinde gözlemledikleri en yüksek değişim **%33 ile bilgi ve beceri artışı** alanındadır. Kendilerini Enerji Yönetimi alanında geliştirmek ve kariyerlerinde bu alanda ilerlemek isteyen kursiyerler öncelikli olarak Enerji Yönetimi alanı üzerine derinleşme fırsatı bulmuşlardır. Halihazırda deneyimli ve bilgili bir grubun en fazla bilgi ve beceri alanında değişim yaşaması programın içeriğinin başarılı bir şekilde kurgulandığını göstermektedir.

Son olarak, Enerji Verimliliği haftası bilgi ve araç setinden faydalanan gençlere Sentrum projesinin yarattığı değişim sorulduğunda **%12 ile kaynak kullanımında tasarruf gelişimi** birinci sırada yer almıştır. Gerçekleştirilen çalışma ile öğrenciler farklı alanlarda enerji verimliliğini sağlamak için neler yapabileceklerini öğrendiklerinden bu uygulamaları yüksek bir oranda olmasa da farklı alanlarda aksiyona taşıyabilmişlerdir. Küçükköy'de yeşil destinasyon eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencilerinde ise yaşanan etki ölçüldüğünde, **%35 ile farkındalık ve bilgi & beceri artışı** birinciliği paylaşmıştır. Eğitimler ve atölyelere katılan öğrencilerle yapılan etkileşimli çalışma sayesinde öğrencilerin birden fazla alanda çalışmadan benzer ve yüksek oranda etkilendiği görülmektedir.

Proje çerçevesinde, Sosyal Etki Değerlendirme Çalışması kapsamında ele alınan Ocak 2022 - Ocak 2023 tarihleri aralığında yaratılan değer (738.581,07 TL) ve projeye aynı dönemde yapılan yatırım (624.513,63) göz önüne alındığında, projeye yatırılan **her 1 TL'lik yatırım için 1,2 TL değerinde sosyal değer** yaratıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Dünya geneline baktığımızda, projelerde elde edilen SROI değerleri birbirinden oldukça farklılık gösterebilirken, projelerin SROI değerlerine göre birbirleri ile karşılaştırılmaları tavsiye edilen bir yöntem olmamaktadır. Bunun yerine projeyi kendi içinde, hedeflenen etkilere ulaşıp ulaşılmadığını ve gelişimini takip edebilmek ve proje planlamasını istenilen doğrultuda düzenleyebilmek için gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Diğer yandan, SROI değerinin 1:1 oranında oluşu, projeye yatırılan her 1 TL'lik yatırımın 1 TL'lik sosyal değer yarattığı anlamına geldiği düşünüldüğünde, 1:1 oranının üzerinde elde edilen SROI oranlarının projenin başarısına işaret ettiği vurgulanabilir. Bu yaklaşımla, Sentrum projesine yapılan her 1 TL'lik yatırımın 1,2 TL değerinde sosyal fayda yaratması yatırımın karşılığının alındığını göstermektedir.

Yaratılan değer her bir paydaş grubuna göre dağılımına bakıldığında, bu değer **%46'sı Sentrum projesinden eğitim ve enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletmelerde, %32'si Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerlerde ve %22'si de Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan ve kapasite geliştirme eğitimlerine katılan lise öğrencilerinde** yaratılan değişimden kaynaklanmıştır. Yaratılan değişimin en büyük payının işletmelerde gözlemlenmesinin Küçükköy'ün sürdürülebilir bir turizm merkezi olmasını hedefleyen projenin amacıyla uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Anket sonuçları bütünsel olarak değerlendirildiğinde, verilen eğitimlerin ve yapılan uygulamaların tüm faydalancı gruplar için bilgilendirici olduğu ve Küçükköy'ü yeşil bir destinasyon haline getirme konusunda farkındalığı yükselttiğini söylemek mümkündür. Buna rağmen Sentrum projesinin bilinirliğinin farklı paydaşlar özelinde sınırlı kaldığı ve her faydalancının gerçekleştirilen çalışmalardan

benzer şekilde etkilenmediği görülmüştür. Özellikle Enerji Yöneticisi Eğitimi katılımcıları ve lise öğrencileri gerçekleştirilen çalışmaların Sentrum projesi ile bağıni kurabilmekte zorlanmaktadır. Bununla birlikte, faydalanıcı gruplarına doğrudan dokunan enerji verimli ürün desteği ve kapasite geliştirme eğitimleri gibi faaliyetlerin faydalanıcılar üzerindeki etkisi yüksek olsa da dolaylı yoldan faydalanıcılarda değişimi sağlayan Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç seti gibi içeriklerin etkisi düşük olarak gözlemlenmiştir.

Yaratılan sosyal etkinin daha yüksek olması için yerel halk, öğrenciler ve işletmecilere verilen eğitimlerin periyodik aralıklarla devam ettirilmesi, Küçükköy bölgesi ile etkileşimin artırılması ve yörede gerçekleştirilen enerji verimliliği uygulamalarının da genişletilmesi oldukça kritiktir. Bölgedeki enerji verimliliği uygulamalarının genişlemesi için enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği sağlanmayan işletmelere de farklı alanlarda destek verilmesi, Küçükköy’de gerçekleştirilen dönüşümün bir parçası olmaları için desteklenmeleri yaratılan etkiyi genişletecektir.

Sentrum projesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları perspektifinden değerlendirildiğinde projenin birçok amaca doğrudan ve dolaylı olarak katkı sağladığı görülmektedir. Sürdürülebilir turizm alanında sosyal, çevresel ve ekonomik dönüşümün desteklenmesini amaçlayan bu proje, **Yoksulluğa Son (SKA1), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (SKA 5), Erişilebilir ve Temiz Enerji (SKA 7), İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (SKA8), Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (SKA 9), Eşitsizliklerin Azaltılması (SKA 10), Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (SKA 11), Sorumlu Üretim ve Tüketim (SKA 12), İklim Eylemi (SKA 13), Karasal Yaşam (SKA 15) ve Amaçlar İçin Ortaklıklar (SKA 17)** amaçlarına katkı sunmaktadır.

B. Giriş ve Arka Plan

Sentrum Sosyal Etki Değerlendirmesi çalışmasının amacı, EnerjiSA, Sabancı Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ortaklığında yürütülen Sentrum projesinin 2022 Ocak-2023 Ocak döneminde yarattığı sosyal etkiyi, “Yatırımın Sosyal Getirisi” (Social Return on Investment- SROI) metodolojisini kullanarak ölçmek, çalışmanın bulguları ışığında yorumlar getirmek ve önerilerde bulunmaktır. Çalışmanın yöntem ve sonuçlarına detaylı olarak yer veren bu rapor, S360 tarafından hazırlanmıştır.

a. Sentrum Hakkında

EnerjiSA, Sabancı Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ortaklığıyla yürütülen Sentrum projesinin hedefi, sürdürülebilir turizm alanında sosyal, çevresel ve ekonomik dönüşümü desteklemek, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı konularında farkındalık yaratarak toplum temelli sosyo-ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak ve seçilen bir destinasyonda ölçeklendirilebilir ve tekrarlanabilir nitelikte bir “Sürdürülebilir Yeşil Destinasyon Modeli”ni oluşturmaktır. Geliştirilen Sürdürülebilir Enerji Temelli Turizm Uygulama Merkezi modeli sayesinde hem ülke ekonomisine katkıda bulunulması hem de yöre halkı eğitilerek çevresel sorunlar için daha duyarlı bir yaklaşım benimsenmesi ve küresel sorunlarla ilgili farkındalığı yüksek, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilecek bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır.

Balıkesir ilinin Ayvalık ilçesine bağlı Küçükköy yerleşkesi projenin ilk uygulama alanı olarak seçilmiştir.

Sentrum kapsamında Küçükköy'de turistik değerler envanteri çıkarılmış, enerji verimliliği analizi yapılmış ve enerji verimli uygulamalar konusunda yenilikçi finansman modelleri belirlenmiştir. Bölgede enerji tasarrufu sağlanarak turizm destinasyonuna yönelik sürdürülebilir üretim ve tüketim stratejisi belirlenirken, yeşil satın alma ve tedarik zinciri yönetim stratejisi oluşturularak bölgedeki turizm ekosistemi sürdürülebilir bir bakış açısıyla yeniden kurgulanmıştır.

Sentrum projesi kapsamında;

- Sabancı Üniversitesi ve UNDP desteği ile 26-27 Nisan 2022 tarihinde gerçekleştirilen “Sürdürülebilir Turizm ve İyi Uygulama Örnekleri”, “Yeşil Ulaşım ve Tedarik Zinciri”, “Destinasyon Yönetimi ve Ekoturizm”, “Sorumlu Üretim ve Tüketim”, “İklim Değişikliği ve Enerji”, “Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı”, “Akıllı Sulama Yöntemleri”, “Karbon Ayak İzi Azaltma”, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, “Meslek Seçiminde Kalıp Yargılar” olmak üzere farklı konu başlıklarında öğrencilere ve işletmelere yönelik eğitim ve atölye çalışmalarının gerçekleştirilmesi,
- Küçükköy'deki turizm işletmeleriyle enerji etüdü gerçekleştirilmesi ve sonrasında enerji verimli ürün desteği sağlanması,
- Enerji sektöründe tecrübeli çalışanların ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun bireylerin T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın düzenlediği Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılmasına destek olunması,
- Enerji Verimliliği Haftası kapsamında “Evde, İşte, Okulda ve Tatilde Enerji Verimliliği” konulu bilgilendirici araç setinin düzenlenmesi ve Ayvalık'taki liselerle paylaşılması,
- Küçükköy Necmi Komili İlk ve Orta Okulu ve Küçükköy Kültür Merkezi'nde Güneş Enerjisi panellerinin devreye alınması ve enerji verimliliği uygulamalarının düzenlenmesi,
- Küçükköy'e Eşarj Elektrikli Araçlar Şarj İstasyonu (DC / Hızlı Şarj) kurulumunun yapılması yer almaktadır.

Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SROI) Metodolojisi

i. SROI Nedir?

Bu çalışma kapsamında uygulanan Yatırımın Sosyal Getirisi (SROI) metodolojisi, sosyal temelli projelerin yarattığı sosyal değerın hesaplanması için oluşturulmuş bir yöntemdir. Projelerin faydasının hesaplanmasına ekonomik olduğu gibi sosyal ve çevresel fayda ve maliyetleri de dâhil ederek, toplumdaki eşitsizliği ve çevresel bozulmayı azaltmayı ve refah seviyesini arttırmayı hedefler. SROI yöntemi ile değişim, bu değişimi yaşayan ya da ona etki eden paydaşları kapsayacak şekilde hesaplanır.

SROI analizinde, saha çalışmaları ile paydaşlar üzerinde yaratılan sosyal değişimi anlamak hedeflenir ve bu değişimin, finansal değerler kullanılarak yansıtılması yolu ile değişimin hikayesi anlatılmaya çalışılır.

Bu sayede, sosyal kazanım ve maliyetleri yansıtacak bir oranın hesaplanması mümkün olur. Örnek vermek gerekirse, 2:1 oranında bir etki, 1 birimlik yatırımın, 2 birimlik sosyal değer yaratabildiğini dile getirmektedir.

SROI, bir proje başına ya da etkinlik başına hesaplanabildiği gibi, bir kuruluşun tüm çalışmalarını kapsayacak şekilde de hesaplanabilir. Kuruluşun yarattığı toplam sosyal değeri hesaplarken de analiz etkinlik/proje bazında gerçekleştirilip, sonradan tüm etkiler toplanır. Dolayısıyla, bu gibi bir durumda, kümülatif etkinin elde edilebilmesi için, ele alınan projelerin ya da etkinliklerin birbiriyle uyumlu bir biçimde değerlendirilmesi önem taşır.

ii. SROI Metodolojisinin Aşamaları

SROI yöntemi, altı aşamada tamamlanır.

a. Kapsamın, Paydaşların ve Faydalanıcıların Belirlenmesi

Kapsamın belirlenmesi, SROI analizinin sınırlarını net bir şekilde belirlemek açısından önemlidir. Bu aşama, önerilen analizin uygulanabilirliğini göstermeye yardımcı olur. Değerlendirme kapsamında ele alınmakta olan projenin ne kadar sürelik bir zaman diliminin inceleneceği ve bu incelemenin hangi detayda yapılacağı, projenin bu aşamasında belirlenen önemli unsurlardır.

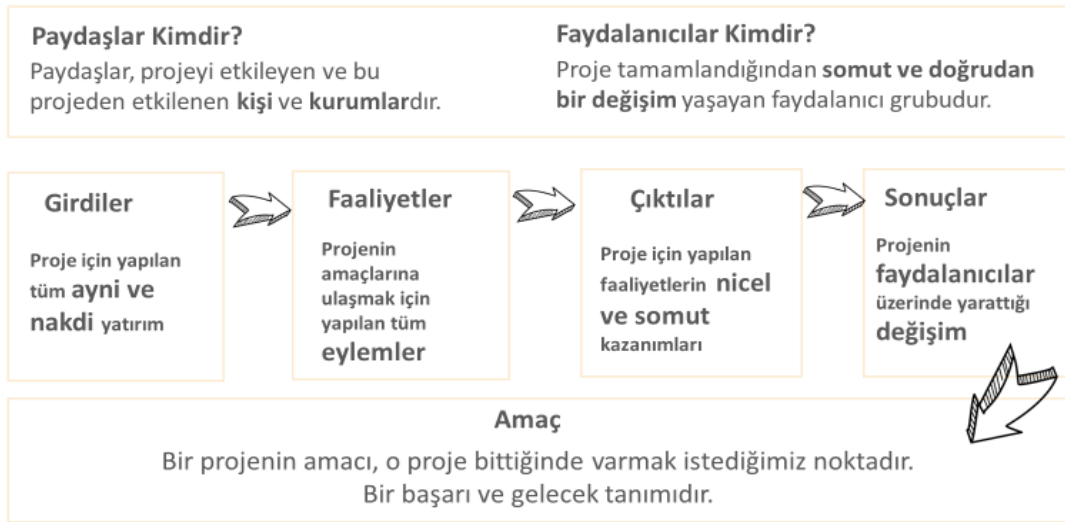
Kapsamın belirlenmesinin ardından, projenin paydaşları belirlenir. Paydaşlar, yapılan çalışmayı etkileyen ve bu çalışmanın sonucundan olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenen tüm kişi ve kuruluşlar olarak tanımlanır. Bu çerçevede önemli olan nokta, analize yalnızca proje sebebiyle “en çok etkilenen” paydaşların dahil edilmesidir. Projeden “en çok etkilenen” paydaşlar ise “projenin faydalanıcıları” olarak adlandırılmaktadır.

Son adım ise tüm paydaşlardan çalışma ile ilgili bilgi toplanarak paydaşların analize dahil edilmesidir.

b. Değişim Teorisinin Oluşturulması

Değişim teorisi, bir kuruluşun ya da kuruluşun uyguladığı belirli bir proje veya programın, amaç ve hedeflerini ve değişimin hangi yol ile yaratıldığını ortaya koymayı hedefler. Değişim teorisi yolu ile bir projenin girdileri (aynı ve nakdi), çıktıları, sonuçları ve bunların birbiri ile olan ilişkisini gösteren bir etki haritası hazırlanmaktadır.

Değişim Teorisi Haritası

Değişim teorisi ayrıca, çalışma için yapılan etkinlikleri ve uzun vadeli hedefleri birbiriyle ilişkilendirerek daha iyi bir planlama ve değerlendirme yapmayı sağlar. Bu sebepten, değişim teorisi SROI analizi için temel bir aşamadır.

c. Etki Saha Çalışmasının Gerçekleştirilmesi

Değişim teorisinin oluşturulmasının ardından, değişim teorisinde yer verilen sonuçların sayısallaştırılabilmesi için sahadan bilgi ve veri toplanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Sahadan toplanan bilgi, etkinin ölçülmek istendiği projenin kilit paydaşları ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmesini, ihtiyaç duyulduğu takdirde odak grup toplantılarının düzenlenmesini ve projenin temel faydalanıcıları üzerinde yaratılan değişimi anlamak amacıyla kapsamlı bir anket çalışması gerçekleştirilmesini kapsamaktadır.

d. Sonuçların Sayısallaştırılması ve Etkinin Belirlenmesi

Bu aşamada, saha çalışması esnasında toplanan verilerin bir araya getirilmesi ve elde edilen değişime finansal bir değer biçilmesi amaçlanır. Toplanan verilere ve sonuçlara finansal değer biçilmesinin ardından, bu proje olmasaydı da başka şekillerde “zaten” gerçekleşecek olan etkiler sonuçtan düşülür, böylelikle çalışmanın sonucu ile ilgili abartılı iddialarda bulunma riski de azaltılmış olur. Sonuç metrikleri (göstergeler) sonucun gerçekleştiğini gösterebilmek için toplanır ve incelenir. Metrikler süreç içinde iterasyona tabi tutulur. Bu metriklere bir değer verilerek önemleri incelenir.

e. SROI Oranının Hesaplanması

Sonuçlar (Değişimin belirlenmesi)					
Metrikler	Kaynak	Miktar	Örneklem	Değişime finansal değer biçme	Parasal cinsten değer
Nasıl ölçeriz?	Bilgiye nereden ulaştık?	Ne kadar değişim oldu	Kaç kişiye ulaşıldı?	Değişime değer biçmek için nasıl bir finansal değer kullanmalıyız?	Değişimin değeri ne kadardır (TL)?

Deadweight & Attribution	Etki	Sosyal Getirinin Hesaplanması				
Proje olmasaydı bu etkinin ne kadarı yaratılıyor olurdu? Yaratılan etkiden ne kadarı proje sayesinde oldu?	Yaratılan etkinin finansal değeri – hesaplanan deadweight değeri = Etki	Enflasyon değeri		%10,2		
		Yıl 1	Yıl 2	Yıl 3	Yıl 4	Yıl 5
		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Toplam 0,00					

Bu aşamada önceki aşamalarda toplanan finansal bilgilerin özetlenmesi amaçlanır. Tüm nitel, nicel ve finansal bilgiler toplandıktan sonra, bu değer proje girdilerine bölünür. Böylelikle 1 TL’lik yatırım başına ne kadar sosyal etki yaratıldığı hesaplanmış olur. Özetle, SROI, yaratılan sosyal değer hesaplanan parasal karşılığının, yapılan yatırıma olan oranıdır.

$$SROI = \frac{\text{Yaratılan değer (TL)}}{\text{Yapılan yatırım (TL)}}$$

SROI verisinin tek başına bir oran olarak değerlendirilmesinden, bir stratejik planlama aracı olarak kullanılması ve hedef belirlemede ve yıllar arasındaki değişimleri ölçmekte bir referans noktası olarak değerlendirilmesi daha doğrudur.

f. Sonuçların Raporlanması

Son aşama ise analiz sonuçlarının raporlanması ve tercihen sonuçların proje paydaşları ile paylaşılmasıdır. Analiz sonuçları, öncelikle projenin ilerideki yıllarının planlanabilmesi ve ihtiyaç duyulan değişikliklerin yapılabilmesi açısından son derece önemlidir. Sonuçlar bize, proje çerçevesinde hangi paydaşlar üzerinde ne gibi etkilerin yaratıldığı ve projenin bu şekilde devam edip etmeyeceğini, bazı paydaşlara daha fazla yatırım yapılıp yapılmayacağını, proje tasarımında bazı değişikliklerin yapılması gerekip gerekmediğini ya da projenin hedefleri doğrultusunda ilerleyip ilerlemediğini söyleyebilmektedir.

iii. SROI İlkeleri

SROI yönteminin gerçekleştirilmesi esnasında öne çıkan ve dikkat edilmesi gereken hususlar SROI yönteminin yedi ilkesi olarak tanımlanmıştır. Bu ilkeler yöntemin uygulanması esnasında bir kılavuz niteliği taşımakta ve analiz sonuçlarının güvenilir olduğunun kontrol edilmesi noktasında da yol gösterici olmaktadır.

SROI Metodolojisinin yedi ilkesi aşağıdaki gibidir:

1. Paydaşları analize dâhil edin.
2. Proje paydaşları için neyin değiştiğini anlamaya çalışın.
3. Yalnızca proje açısından “önemli” olan şeylerin değerini hesaplayın.
4. Sadece “öncelikli” konuları hesaplamalarınıza katın.
5. Değerleri abartmayın.
6. Şeffaf olun.
7. Sonuçlarınızı doğrulayın.

C. Sentrum Projesinin Sosyal Etkisinin Değerlendirilmesi

a. Kapsam ve Paydaşların Seçimi

Bu çalışma kapsamında, Sentrum projesinin 2022 Ocak – 2023 Ocak tarihleri arasında gerçekleştirdiği eğitimler ve enerji verimliliği uygulamaları değerlendirilmiştir.

EnerjiSA, UNDP ve S360, sosyal etki değerlendirmesi çalışmasına dahil edilecek paydaşlara ortaklaşa karar vermiştir. Bu doğrultuda Sentrum projesi içerisinde gerçekleştirilen tüm etkinlikler değerlendirilmiş ve bu etkinliklerin paydaşlarında ne gibi etkiler yarattığı tartışılmıştır. Nihayetinde aşağıdaki tabloda nedenleriyle birlikte detaylı bir şekilde belirtildiği üzere hangi paydaşların analize dahil edileceği, hangilerinin değerlendirme dışında tutulacağı açıklanmıştır.

Paydaşların Çalışmaya Dahil Edilmesi

Çalışmaya Dahil Edilen Paydaşlar	Dahil edilme sebepleri
Sentrum Projesi Kapsamındaki Faaliyetlerden Etkilenen İşletmeler	Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan Küçükköy'deki turizm işletmesi sahipleri Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği sağlanan turizm işletmesi sahipleri Sentrum projesinin Küçükköy'ü yeşil bir turizm destinasyonu yapma hedefi kapsamında ana hedef gruplar içinde yer almaktadır. Bu faydalanan grubunun işletmelerinde enerji kullanımı ve altyapısı üzerine uzmanlar tarafından enerji etüdü yapılmıştır. Enerji etüdü sonucuna göre işletmelerindeki süreçlerin daha verimli hale gelmesi

	ve enerji tasarrufunun sağlanması için desteğe ihtiyacı olan işletmeler saptanmış ve çeşitli enerji verimliliği yüksek beyaz eşya ve aydınlatma desteği sağlanmıştır. Enerji etüdü ve ürün desteği sağlanan işletme sahiplerinde enerji tasarruflu ürünlerin kullanımı hakkında farkındalık ve mesleki motivasyon artışı gözlemlenen etkiler arasındadır. Kapasite geliştirme eğitimlerine katılan Küçükköy'deki turizm işletmesi sahipleri Sentrum projesi, bölgeyi sürdürülebilir turizm merkezi haline getirmek adına Küçükköy'deki işletmelerin farkındalığını artırmayı hedeflediğinden bu grup doğrudan faydalanıcılar arasındadır. Bu grup, Sabancı Üniversitesi Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi'nde "Sürdürülebilir Turizm ve İyi Uygulama Örnekleri", "Yeşil Ulaşım ve Tedarik Zinciri", "Destinasyon Yönetimi ve Ekoturizm", "Sorumlu Üretim ve Tüketim", "İklim Değişikliği ve Enerji", "Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı", "Akıllı Sulama Yöntemleri", "Karbon Ayak İzi Azaltma", "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" konulu eğitimler almıştır. Küçükköy'de yüz yüze gerçekleştirilen eğitimler sonucunda işletme sahiplerinde eğitim alınan konular hakkında bilgi, beceri ve farkındalık artışı ve öğrenilen uygulamaların devamlı hale getirilmesi yönünde motivasyon artışı gözlemlenmiştir. Hem eğitimlere katılan hem de enerji etüdü / enerji verimli ürün desteği sağlanan işletme sahiplerinin proje sayesinde bölgeye aidiyet duyguları ve geleceğe yönelik olumlu bakışlarında artış gözlemlenmiştir.
Enerji Yöneticisi Eğitimi Katılımcıları	Sentrum projesinin bir diğer ana hedef grubu ise T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Verimliliği ve Çevre Dairesi Başkanlığı'nın düzenlediği Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan, Aylık ve çevresindeki illerde ikamet eden ve üniversitelerin mühendislik bölümlerinden mezun olan faydalanıcı grubudur. Sentrum projesi kapsamında bu eğitime katılmak isteyen mezunların başvuru ve eğitime katılım süreçlerine destek verilmiş ve eğitim masrafları karşılanmıştır. "Genel Enerji", "Enerji Yönetimi", "Isı Mekanik Sistemlerinde Enerji Verimliliği", "Elektrik Sistemlerinde Enerji Verimliliği", "Yerinden Üretim Sistemleri" konularında teorik ve uygulamalı derslerin verildiği iki modülden oluşan online eğitim sonrası, eğitimlerin %80'ini tamamlayan katılımcılar Enerji Yöneticisi sınavına katılmaya hak kazanmıştır. Merkezi Sınav'da 70 puan üzeri alan kursiyerler Enerji Yönetici Sertifikası almaya hak kazanacak ve Enerji Verimliliği Kanunu gereği enerji verimliliği ile ilgili faaliyetleri yürütmek üzere Enerji Yöneticiliği yapabileceklerdir. Katılımcılarda eğitim sonrası enerji verimliliği ve yönetimi hakkında teorik ve uygulamalı bilgi ve beceri artışı, enerji yönetimi alanında çalışma üzerine mesleki farkındalıkta artış ve uzmanlık sertifikasyonu sayesinde enerji yöneticiliği yapmak üzere motivasyon ve özgüven artışı gözlemlenmiştir.
Aylık Lise Öğrencileri	Kapasite geliştirme eğitimine katılan lise öğrencileri Sentrum projesinin ana hedef gruplarından biri de Aylık ilçesinde okuyan ve Sentrum kapsamında enerji verimliliği atölyeleri ve enerji verimliliği hakkında bilgilendirme çalışmaları yürütülen okullarda

	okuyan lise öğrencileridir. Bölgedeki Ayvalık Anadolu Lisesi, Ayvalık Atatürk Anadolu Lisesi ve Rahim Usta Anadolu Lisesi öğrencileri 26-27 Nisan 2022 tarihlerinde Sabancı Üniversitesi Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi'nde UNDP uzmanları eşliğinde enerji verimliliği atölye çalışmalarına ve "Meslek Seçiminde Kalıp Yargılar" eğitimlerine katılmışlardır. Bu eğitim ve uygulamalara katılan öğrencilerin ilgili konularda ve enerji verimliliği uygulamaları hakkında bilgi, beceri ve farkındalıklarında, bu konulara dair öğrenme motivasyonlarında artış gözlemlenmiştir. Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencileri 2023 Enerji Verimliliği Haftası'nda "Evde, İşte, Okulda ve Tatilde Enerji Verimliliği" konulu bilgilendirici ve öğretici araç seti hazırlanarak belirtilen liselerdeki akıllı tahta ve iletişim ekranlarında paylaşılmış, günlük yaşamın farklı alanlarında enerji verimliliği uygulamaları hakkında öğrenciler arasında farkındalığı artırmak hedeflenmiştir. Bu eğitim ve uygulamalara katılan öğrencilerin enerji verimliliği uygulamaları hakkında bilgi ve farkındalık artışı, enerji tasarrufu davranışlarında gelişim gözlemlenmiştir.
--	---

Çalışmaya Dahil Edilmeyen Paydaşlar	Dahil Edilmeme Sebepleri
Ayvalık Lise Müdürleri	Ayvalık Anadolu Lisesi, Ayvalık Atatürk Anadolu Lisesi ve Rahim Usta Anadolu Lisesi müdürleri doğrudan pozitif etki amaçlanan bir paydaş grubu değildir ve onlar üzerinde yaratılan etki sosyal etki analizine dahil edilmemiştir. Ancak öğrencilerin eğitimlere katılım koordinasyonunda yer aldıkları için projenin genel değerlendirilmesi açısından bu paydaş grubunun görüşlerine başvurulmuştur.
Küçükköy Sakinleri, Küçükköy Kültür Merkezi çalışanları ve ziyaretçileri	Küçükköy sakinleri Sentrum projesi kapsamında uygulanan faaliyetlerden dolayı olarak etkilenmiş, ancak etki analizine dahil edilecek ölçüde bir değişim olmadığı yerel işletmeler ve imam gibi yerel halkla yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmiştir. Yerel halka yapılacak saha çalışmasına erişimin de kısıtlı olması nedeniyle bu grup üzerinde yaratılan etki sosyal etki analizine dahil edilmemiştir. Bunun dışında Küçükköy Kültür Merkezi'nde yapılan enerji verimliliği faaliyetlerinin halk ve ziyaretçiler nezdinde kayda değer bir etki yaratmadığı saha çalışmalarında tespit edilmiş ve buranın çalışanları ve ziyaretçileri kapsama dahil edilmemiştir.
Necmi Komili İlk ve Orta Okulu Müdürü, Öğrencileri ve Velileri	Sentrum projesi kapsamında Küçükköy Necmi Komili İlk ve Orta Okulu'nda güneş enerjisi paneli kurulmuştur. Bunun yanı sıra okulda gerçekleştirilen enerji verimliliği uygulamaları ve öğrenciler için farkındalık eğitimleri düzenlenmektedir. Yapılan saha çalışmasında okulda kurulan güneş enerjisi panelinin henüz devreye alınmadığı görülmüş, bu nedenle çalışmanın zamanlaması nedeniyle burada gerçekleştirilen çalışmalar etki analizine dahil edilmemiştir.

UNDP Eğitmenleri	Enerji verimliliği, yeşil destinasyon ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlarda yerel halka, işletmelere ve öğrencilere eğitim veren UNDP uzmanları sosyal etki değerlendirmesi çerçevesinde değerlendirilen gruplar arasındadır. Her ne kadar projenin hayata geçmesinde katkıları büyük olsa dahi bu grubun eylemleri işlerinin bir parçası olarak görülebileceğinden projenin etkilediği faydalancı gruplarından biri olarak değerlendirilmemiştir. Ancak yerel halk üzerinde yaratılan etkinin değerlendirilmesi kapsamında bu paydaş grubunun görüşlerine başvurulmuştur.
-------------------------	--

b. Değişim Teorisi

Değişim Teorisi, bir kuruluşun ya da kuruluşun uyguladığı belirli bir proje veya programın, amaç ve hedeflerini ve değişimin hangi yol ile yaratıldığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu çerçevede mevzu bahis programın girdileri (aynı ve nakdi), çıktıları ve sonuçları ve bunların birbiri ile olan ilişkisini gösteren bir etki haritası (ya da değişim teorisi) hazırlanmaktadır.

- o Girdiler, paydaşların çalışmanın gerçekleştirilmesi için yaptıkları katkıdır.
- o Çıktılar, çalışmanın nicel özetini verir.
- o Sonuçlar ise, paydaşlar için çalışmanın sonucunda oluşan değişimdir.

Değişim teorisi, ayrıca, çalışma için yaratılan etkiyi ve uzun vadeli hedefleri birbiriyle ilişkilendirerek daha iyi bir planlama ve değerlendirme yapılabilmesine olanak sağlar. Bu sebeple, değişim teorisi sosyal etki analizi için temel bir aşamadır.

Aşağıda, Sentrum projesinin 2022 Ocak - 2023 Ocak dönemindeki eğitim ve uygulamalar için hazırlanan değişim teorileri paylaşılmaktadır:

Faydalancılar	Faaliyetler	Çıktılar
-Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahipleri	-“Sürdürülebilir Turizm ve İyi Uygulama Örnekleri”, “Yeşil Ulaşım ve Tedarik Zinciri”, “Destinasyon Yönetimi ve Ekoturizm”, eğitimleri verilmesi ve işletmelerle enerji verimliliği değerlendirmesi yapılması	-Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan 7 işletme sahibi
-Enerji etüdü/ enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri		-İşletmesinde enerji etüdü yapılan ve ürün desteği alan 8 işletme sahibi
-Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılanlar	-Küçükköy’deki turizm işletmelerine enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği verilmesi	-Küçükköy’deki işletmelere sağlanan 8 adet beyaz eşya ve aydınlatma ürünü
-Enerji Verimliliği Haftası’na katılan lise öğrencileri	-Ayvalık çevresindeki illerde ikamet eden ve mühendislik bölümlerinden mezunların, T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın düzenlediği Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılması	-Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılan 17 kursiyer
-Kapasite Geliştirme eğitimlerine katılan lise öğrencileri		-Enerji verimliliği atölyesi ve kapasite geliştirme eğitimlerine katılan 91 lise öğrencisi

	-Lise öğrencileriyle enerji verimliliği üzerine atölye çalışması yapılması ve “Meslek Seçiminde Kalıp Yargılar” eğitimi verilmesi -Enerji Verimliliği Haftası kapsamında “Evde, İşte, Okulda ve Tatilde Enerji Verimliliği” konulu bilgilendirici araç setinin hazırlanması ve okullarda öğrencilerle paylaşılması	-Enerji Verimliliği Haftası kapsamında “Evde, İşte, Okulda ve Tatilde Enerji Verimliliği” konulu bilgilendirici araç setinin ulaştığı 3 okul ve 550 öğrenci
--	--	--

Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahipleri

	Kısa vadeli sonuçlar	Orta Vadeli Sonuçlar	Uzun Vadeli Sonuçlar
Bilgi ve beceri artışı	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği ile ilgili yeni bilgi ve iyi uygulamaların öğrenilmesi	-Eğitim alınan konularla ilgili bilgilerin uygulanmaya başlanması	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği hakkında öğrenilen bilgi ve uygulamaların günlük ve profesyonel hayatta aktif olarak kullanılması
Farkındalık	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği hakkında kapsamlı bilgiye erişme	-Öğrenilen bilgilerin günlük hayattaki kullanım alanlarının farkına varılması -Eğitimde edinilen bilgilerin çevreyle paylaşılması ve öğrenmeye teşvik edilmesi	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği hakkında edinilen bilgilerin önemine dair farkındalık artışı
Motivasyon	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği alanlarında uzman kişilerle bir araya gelinmesi	-Öğrenilen bilgi ve uygulamalarla sürdürülebilir bir yaşam tarzı geliştirmenin günlük alışkanlıklardaki olumlu etkilerinin görülmesi -Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği konularında öğrenme motivasyonunun artması	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği ile ilgili iyi uygulamaları gerçekleştirme motivasyonunun artışı

	-Küçükköy'de ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği uygulamalarının yapılması	-Ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği hakkındaki uygulamaların köyün bilinirliği üzerindeki olumlu etkilerinin görülmesi	-Bölgenin gelişmesi için sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği uygulamalarının devam ettirilmesi konusunda motivasyon artışı
--	--	---	--

Enerji etüdü / enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri

Farkındalık	-Enerji tasarruflu ürünlerin işletmelerdeki kullanımı hakkında farkındalık artışı	-İşletmelerde enerji verimli ürünlerin kullanımının faydalarının farkına varılması	-İşletmelerin gelişimi için enerji verimli ürünlerin kullanımı hakkında farkındalığının artması
Mesleki motivasyon	-Yapılan enerji etüdü sonrası işletmelere enerji verimli ürünlerin sağlanması	-Enerji verimli ürünler sayesinde işletme kapasitelerinde artış ve süreçlerin daha verimli hale gelmesi	-İşletmelerde enerji verimli ürünler kullanma motivasyonunun artışı

Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan ve enerji etüdü / enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri

Aidiyet duygusu & Geleceğe yönelik olumlu bakış	-Küçükköy'ü yeşil destinasyon haline getirmek için bölgede çeşitli uygulamalar yapılması	-Küçükköy'ün Yeşil Destinasyon olmasının işletmelere sağladığı faydanın görülmesi -Küçükköy'ün bilinirliğinin ve Küçükköy'e gelen turist sayısının artması	-Yörede bir turizm işletmesi yönetmek hakkında güven artışı
--	--	---	---

Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerler

	Kısa vadeli sonuçlar	Orta Vadeli Sonuçlar	Uzun Vadeli Sonuçlar
Bilgi & beceri artışı	-Enerji verimliliği ve yönetimi hakkında kapsamlı yeni bilgilerin öğrenilmesi -Eğitim için kurulan pilot sistemler sayesinde enerji yönetimi uygulamalarının öğrenilmesi -Online kanallardan eğitim alma ve eğitim dokümanlarına erişilmesi	-Enerji verimliliği ve yönetimi konusunda yeni veya bilinen bilgi ve becerilerin geliştirilmesi -Öğrenilen bilgi ve uygulamaların mevcut iş süreçlerinde kullanılması -Enerji verimliliği ve yönetimi hakkındaki bilgi dokümanlarının kullanılması	-Enerji yöneticiliği üzerine mesleki yetkinliklerin artması
Mesleki farkındalık	-Enerji yöneticiliği hakkında kapsamlı ve güvenilir bilgiye erişilmesi -Sentrum projesi kapsamında Küçükköy'de uygulanan enerji verimliliği faaliyetlerinin öğrenilmesi	-Binalarda, endüstriyel işletmelerde, organize sanayi bölgelerinde ve elektrik üretim tesislerinde doğru enerji yönetiminin öneminin anlaşılması -İş dünyasında enerji yöneticiliğine verilen önemin farkına varılması -Enerji yönetimi hakkında toplumsal gelişim için yapılan çalışmaların farkına varılması	-Kişisel, toplumsal ve kariyer gelişimi için enerji yönetiminin öneminin farkına varılması
Motivasyon & Özgüven	-Enerji yöneticiliği hakkında uzman kişilerden bilgi ve uygulamaların öğrenilmesi -Eğitime katılım belgesi alınması	-Enerji yöneticiliği hakkında kendini kalifiye hissetme ve özgüvenin artması	-Kariyerinde enerji yöneticiliği alanında ilerleme motivasyonu artışı

		-Enerji Yöneticiliği sertifikası almak üzere sınavlara hazırlanma motivasyonunun artması	
--	--	--	--

Enerji Verimliliği Haftası'na katılan lise öğrencileri

	Kısa vadeli sonuçlar	Orta Vadeli Sonuçlar	Uzun Vadeli Sonuçlar
Bilgi ve Farkındalık artışı	-Enerji Verimliliği Haftası içerikleriyle evde/okulda/tatilde/günlük hayatta uygulanabilecek enerji verimliliği pratiklerinin öğrenilmesi	-Öğrenilen bilgi ve uygulamaların çevreyle paylaşılması ve öğrenmeye teşvik edilmesi	-Evde/okulda/tatilde/günlük hayatta uygulanabilecek enerji verimliliği pratikleri hakkında bilgi ve farkındalık artışı
Kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi	-Enerji Verimliliği Haftası içerikleriyle günlük hayatta enerji verimliliğiyle ilgili uygulamaların kullanım alanlarının öğrenilmesi	-Enerji verimliliği uygulamalarının günlük hayattaki olumlu etkilerinin görülmesi	-Enerji verimliliği ile ilgili davranış değişikliği

Kapasite geliştirme eğitimlerine katılan lise öğrencileri

Bilgi ve Beceri artışı	-Toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgedeki enerji verimliliği uygulamaları hakkında eğitim alma	-Öğrenilen bilgilerle ilgili uygulamaların günlük hayatta kullanılmaya başlanması	-Yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamalarının faydaları hakkında bilgi artışı
-------------------------------	---	---	---

	-Yeşil destinasyon uygulamaları ile ilgili proje tasarlanması ve sunulması		-Toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında öğrenilen bilgi ve uygulamaların günlük hayatta aktif olarak kullanılması
Farkındalık	-Kapasite geliştirme eğitimleri sayesinde toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamaları hakkında uzman kişilerden bilgi edinme -Hayal gücünü kullanarak Küçükköy için yeşil destinasyon uygulamaları planlama	-Eğitim alınan konularla ilgili bilgilerin uygulama alanlarının görülmesi -Yeşil destinasyon uygulamalarına olan aşinalığın artması	-Toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamalarının önemi hakkında farkındalık artışı -Bölgedeki yeşil destinasyon uygulamalarına dair farkındalık artışı
Motivasyon	-Toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamaları hakkında daha önceden bilinen bilgilerin pekiştirilmesi	-Daha fazla bu konularda eğitimlere katılmak isteğinde artış	-Toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamaları konularında öğrenme motivasyonunun artması

c. Veri Toplama ve Bulgular

Birebir ve Odak Grup Görüşmeleri

Sentrum projesinin sosyal etkisini ölçmek amacıyla yapılan çalışma kapsamında Yeşil Destinasyon eğitimleri alan, işletmesinde enerji etüdü çalışması yapılan ve enerji verimli ürün desteği alan Küçükköy'deki işletme sahipleri, Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerler, kapasite geliştirme eğitimlerine ve atölyelerine katılan lise öğrencileri ve Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirme çalışmalarına katılan lise öğrencileri, Ayvalık'taki lise müdürleri, eğitimleri veren UNDP uzmanları ve Ayvalık sakinleri olmak üzere **sekiz grupta yapılan saha çalışmasında yüz yüze, telefon üzerinden ve online görüşmeler gerçekleştirilmiştir.** Ayvalık Küçükköy'de yapılan saha çalışması 26 Aralık 2022 tarihinde UNDP proje ekibi ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Yapılan görüşmelerde amaç, 2022 Ocak - 2023 Ocak zaman aralığında, belirlenen faydalanıcı gruplar üzerindeki değişimi ve sosyal etkiyi doğrudan gözlemlemektir. Görüşmelerin ana ekseninde paydaşların bu projeye nasıl dahil olduğuyla ilgili soruların yanı sıra onlara göre bu projenin yarattığı kazanımlar ve varsa olumsuz ve/veya gelişime açık yönlerine yönelik sorular bulunmaktadır. Tartışma ve görüşmelerin kaydedilmesi ve ardından analiz edilmesiyle gerçekleştirilen çalışma, anket yoluyla elde edilen nicel veriyi destekleyecek nitel veri toplamak açısından oldukça önemlidir. Yapılan görüşmelerin analizi sonucunda katılımcılarda, anket aracılığıyla araştırılan değişimin ötesinde ne gibi değişimler yaşandığı değerlendirilmiş, bununla birlikte katılımcıların edindikleri deneyimleri ve yaşadıkları değişimi kendi sözcükleriyle ifade etmesine olanak sağlanmıştır.

1. Sentrum projesine katılan Küçükköy'deki işletme sahipleri

Programın ortaya çıkışındaki en temel hedef gruplarından biri olan Küçükköy'deki turizm işletmesi sahipleri üzerinde Sentrum projesi çeşitli pozitif etkiler yaratmıştır. 27 Aralık 2022'de yapılan yüz yüze görüşme ve 20 Ocak 2023 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmeleriyle toplamda 3 işletme sahibiyle proje süreci ve yarattığı etki üzerine konuşulmuştur. İşletme sahiplerinin katıldıkları yeşil destinasyon eğitimlerinin, işletmelerinde yapılan enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği süreçlerinin kendileri ve işletmeleri üzerindeki etkisini değerlendirmeleri istenmiştir.

İşletme sahiplerine verilen eğitim, enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği çalışmalarını yürüten eğitmenler ve yerel halkla yapılan görüşmelerle de işletme sahiplerinde yaşanan değişim ve Sentrum projesinin etkisi sorgulanmıştır. Yapılan bu görüşmelerin analizi sonucu öne çıkan konular aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir. Katılımcı görüşlerinin doğrudan alıntılandığı kısımlar italik olarak paylaşılmıştır.

Sentrum projesi kapsamında gerçekleştirilen Yeşil Destinasyon eğitimleri işletmeler üzerinde **bilgi ve beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** artışı sağlarken; enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği çalışmaları işletmeler üzerinde **farkındalık ve mesleki motivasyon artışı** başlıklarında değişim yaratmıştır. Yapılan görüşmelerde Sentrum projesi sayesinde her iki grupta da **bölgeye aidiyet duygusu ve geleceğe yönelik olumlu bakış** konularında gelişim gözlemlendiği tespit edilmiştir.

Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahipleri

Bilgi ve beceri artışı

İşletme sahipleri enerji tasarrufu, atık yönetimi ve sorumlu üretim ve tüketim alışkanlıkları üzerine aldıkları eğitimlerin oldukça geniş kapsamlı olduğunu aktarmıştır. Küçükköy halkı olarak geçmişten gelen tasarruf bilincini teknik eğitimlerle pekiştirdiklerini, bu yüzden eğitimlerin oldukça başarılı geçtiğini belirtmişlerdir.

“Enerji tasarrufu artık içimize işlemiş bir vaziyette, konular bana yabancı değildi, benim için yenileme gibi oldu.”

“Tasarrufu biz daha kısıtlı biliyorduk, daha geniş kapsamlı öğrendik.”

Farkındalık

Sentrum projesine katılan işletmeler aldıkları eğitimler sayesinde enerji verimliliği faaliyetlerinin uygulama alanları ve işletmeye olan katkısı hakkında farkındalıklarının arttığını belirtmişlerdir. Bazı işletmeler, öğrendikleri bilgileri farklı işletme sahipleriyle de paylaştıklarını aktarmışlardır.

“Bir şeyi alırken bilinçlendik, yeni bir ürün alırken örneğin enerji sınıfına dikkat ediyoruz, eskiden düz buzdolabı alıyorduk.”

“Artık bu konularda farkındalığım arttığından başka işletmeciler arkadaşlarımı da bu alanda teşvik ediyorum.”

Motivasyon

Sentrum projesine katılan işletmeler aldıkları eğitimler sayesinde sürdürülebilir bir yaşam tarzı geliştirmenin bireysel olarak kendilerinin ve işletmelerinin gelişimi üzerindeki olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir. Eğitimlere katılan işletmeciler ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri, atık yönetimi ve enerji verimliliği gibi eğitim konuları hakkında öğrendiklerini uygulamaya geçirme konusunda motivasyon kazanmışlardır.

“Bu yapılan çalışmaları akıllı bir sistem olarak görüyorum. Tüm işletmelerimde tasarrufu ön plana çıkartıyorum.”

“Eğitim sırasında öğrendiklerimi işletmemde uyguladım ve kullandığım ürünlerin ve materyallerin tasarruflu olmasına dikkat ettim.”

Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletmeler

Farkındalık

Sentrum projesi kapsamında işletmesinde enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletmeciler enerji tasarruflu ürünlerin kullanımı ve işletme süreçlerine etkileri alanında farkındalıklarının arttığını belirtmişlerdir.

“Yeni ürünlerin etkileri faturalara az da olsa yansımaya başladı.”

“Enerji tasarrufu anlamında fatura açısından bariz düştü, ama zam geldiği için ekonomik anlamda katkısını görmedik.”

Mesleki motivasyon

Sentrum projesi kapsamında enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletmeciler, işletmelerindeki enerji verimliliği uygulamaları sayesinde enerji verimli ürünlerin iş süreçlerine olan katkısını gözlemlemişler, böylece enerji verimliliği faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere motivasyonlarının arttığını aktarmışlardır.

“Faturalarda indirim olduğundan yükümüz azaldı, iş süreçlerim rahatladı.”

“Bozulan malzemelerimiz oluyordu, derin dondurucu sayesinde ürünlerimizin bozulma oranı azaldığından işlerimiz daha az problemli ilerliyor.”

Yeşil destinasyon eğitimlerine katılan & Enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri

Aidiyet duygusu & geleceğe yönelik olumlu bakış

İşletmeciler Sentrum projesi kapsamında Küçükköy’de gerçekleşen faaliyetlerin bölge turizmi açısından faydalı olduğunu aktarmıştır. Öte yandan, turizm açısından genel bir bilinirlik artışı olmasına rağmen gelen turistlerin yapılan faaliyetler hakkındaki farkındalıklarının düşük olduğu belirtilmiştir.

“Proje köydeki insanların aydınlatılması açısından ve reklam açısından çok faydalı oldu, artık bölgeye gelen turistler köyümüzü biliyor.”

“Müşteriler yaşanan değişimin pek farkında olmasa da genel olarak projenin turizm açısından köye çok faydası oldu.”

“İşletmeler Küçükköy’ün diğer turizm destinasyonlarından farklı olduğunu anladılar, sıradan bir değişim olmadığını anladılar.” Eğitim veren uzman

Projenin geliştirilmesine dair öneriler:

Sentrum projesinin geliştirilmesi veya daha verimli bir biçimde uygulanması için saha çalışmalarında görüşülen Küçükköy sakinleri ve uzmanlar çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- *“Projede devamlılık esas alınmalı, yapılan faaliyetler bir kerede kalmamalı. Yılda 3-5 kez çeşitli etkinlikler veya eğitimlerle bu konular köylünün gündeminde tutulmalı.”*
- *“İşletmelere yapılan ürün desteği çok faydalı oldu, ancak destek alamayan diğer işletmelerin de enerji verimliliği uygulamalarını hayata geçirebilmeleri ve faturalarını karşılayabilmeleri için çeşitli destekler sağlanması faydalı olacaktır.”*
- *“Küçükköy’deki hızlı konutlaşma ve alt yapı yetersizliği sebebiyle sık sık elektrik kesintileri oluyor. Bu sebeple Küçükköy’de köylünün enerji ihtiyacının karşılanabileceği yenilenebilir enerji yatırımları gerçekleştirilmeli.”*
- *“Projenin yerelde bilinirliği düşük kaldı. Projenin bilinirliğinin artması için çeşitli faaliyetler yürütülmeli, tanıtım etkinliklerinde ticaret, sivil toplum, kamu ve belediye kurumlarının da katılımının sağlandığı, kapsayıcı bir kitle hedeflenmeli.”*

2. Enerji Yöneticisi Eğitimi alan kursiyerler

Sentrum projesinin enerji sektöründe kalifiye yönetici yetiştirme amacına hizmet etmek adına, T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Verimliliği ve Çevre Dairesi Başkanlığı’nın düzenlediği Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne 17 mühendislik bölümü mezununun katılımı sağlanmıştır. 2 Şubat 2023 tarihinde 3 kursiyer ile gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde katılımcıların eğitimlerden nasıl haberdar oldukları, eğitimlerin içeriği ve eğitimlerin etkileri tartışılmıştır. Kursiyerlerin enerji alanında profesyonel çalışma tecrübeleri ve/veya yüksek öğrenim tecrübeleri olduğu da gözlemlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında, gerçekleştirilen Enerji Yöneticisi Eğitimi kursiyerlerin **bilgi ve becerilerinin artışının** yanı sıra; **mesleki farkındalık geliştirmelerine** ve **motivasyonlarının ve özgüvenlerinin artmasına** yardımcı olmuştur.

Yapılan bu görüşmenin analizi sonucu öne çıkan konular aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir. Katılımcı görüşlerinin doğrudan alıntılandığı kısımlar italik olarak paylaşılmıştır.

Bilgi & beceri artışı

Görüşmelerde, Enerji Yöneticisi eğitimlerinin kursiyerlerin eğitim ve profesyonel tecrübe ile edindikleri bilgi ve becerinin yenilenmesine ve yeni yaklaşımlarla geliştirilmesine katkı sağladığı belirtilmiştir. Eğitim programının oldukça ayrıntılı hazırlandığını belirten kursiyerler, eğitim için kurulan pilot sistemler sayesinde enerji yönetimi uygulamalarını daha iyi kavradıklarını aktarmışlardır. Kariyerlerinde enerji sektöründe ilerlemek isteyen kursiyerlerin yöneticilik kabiliyetlerini geliştirmelerine de yardımcı olduğu aktarılmıştır.

“Her gittiğim fabrikada enerji sarfiyatını azaltmayla ilgili projelerimiz oluyor ve eğitimde öğrendiklerim enerji yönetimi süreçlerine daha teknik bakabilmemi sağladı.”

“İş ve eğitim süreçlerimizde enerji konusunda kapsamlı bilgiyi bir şekilde öğrendik ama yöneticilik kısmı en önemli noktalardan biriydi. O alanda faydası olduğunu düşünüyorum.”

“Pilot sistemler kurulmuştu, video üzerinden olabilecek en iyi şekilde anlattılar bence.”

Mesleki farkındalık

Enerji Yöneticisi eğitimlerinin mezuniyetleri üzerinden bir süre geçmiş kursiyerler için bilgilerini tazelediği, sektörde gözlemlenen inovasyon dalgasının farkında olmalarını sağladığı belirtilmiştir. Program sayesinde ayrıca katılımcılar Sentrum projesinden de haberdar olmuş ve enerji yöneticiliğinin toplumsal kalkınma için olan önemini konusunda farkındalıkları artmıştır. Öte yandan, gerçekleştirilen görüşmede Sentrum projesinden ve amaçlarından haberdar olmayan ve katıldıkları eğitimin proje ile ilişkisini kuramayan katılımcılar da yer almıştır.

“Şu an en büyük problem enerji krizi global olarak. Enerjinin herhangi bir basamağında bir şeyleri geri dönüştürebilsek bizim için artı olur. Farklı bir farkındalık yarattı bu anlamda. Bazı şeyleri belki de şirketimizde doğrudan uygulayabileceğiz.”

“Herkesin gündeminde enerji konusu. Tüm sektörler bu konuda bir dönüşüm yaşamaya çalışıyorlar. Inovasyon üstüne çalışıyorum ben çalıştığım yerde de enerjiyle ilgili bir şey yaparsam yine faydalı olur”

“Mesela yeni üniversiteye başlayacak birine öneririm. Enerji Yöneticisi bölümünü seçmesini isterim ben gençlerin.”

Özgüven & motivasyon artışı

Kursiyerler aldıkları eğitim sayesinde enerji alanında kalifiye hissettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları iş süreçlerinde öğrendiklerini uygulama konusunda özgüvenlerinin arttığını belirtirken bazı kursiyerler de sertifika sayesinde kariyerlerinde enerji yönetimi alanında ilerleme motivasyonlarının arttığını söylemişlerdir. Kursiyerler hem öğrendiklerini iş süreçlerine taşımayı düşündüklerini hem de Enerji Yöneticisi sınavına hazırlanmada kendilerine güvenlerinin arttığını belirtmiştir.

“Sürdürülebilirlik alanında çalışmaya devam ediyorum ve edeceğim. Şu anda en doğru seçimin bu olduğunu düşünüyorum ve bu sertifikanın kişinin kalifikasyon açısından önemli olduğunu biliyorum.”

“Sertifikadan sonra enerji alanında yoğun çalışabileceğimi düşünüyorum. Böyle bir sertifikasyona ihtiyaç duyulduğunda ben bu konuda kalifiyeyim dememi sağlayacaktır.”

“94-95 mezunuyum. Benim için yenilenme ve bakış açısını tazeleme motivasyonunu tekrar verdi, bu eğitime katılmasaydım eksik kalırdı.”

Projenin geliştirilmesine dair öneriler:

Enerji Yöneticisi Eğitimi’ni alan kursiyerlerin projenin geliştirilmesi adına yaptıkları öneriler aşağıda paylaşılmaktadır:

- *“Eğitim oldukça faydalı oldu ve genel olarak amacına ulaştı, ancak eğitim teorik kısmının yanı sıra yüz yüze yapılacak uygulamalı bir eğitimle de desteklenebilir.”*
- *“Eğitim kaynakları platform üzerinde uzun süre ulaşılabilir olmalı.”*
- *“Eğitime katılan kursiyerlerin bir araya getirilmesi, iletişim fırsatlarının oluşturulması böylelikle kaynaşması sağlanabilir.”*

3. Enerji Verimliliği Haftası ve kapasite geliştirme eğitim & atölyelerine katılan lise öğrencileri

26 Aralık 2022 tarihinde Küçükköy’de gerçekleştirilen saha çalışmasında 2 lise müdürü ve 5 lise öğrencisiyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. 27 Şubat 2023’te gerçekleştirilen odak grup görüşmesinde Ayvalık ilçesinde öğrenimine devam eden 6 lise öğrencisi ile 26-27 Nisan 2022 tarihlerinde gerçekleşen enerji verimliliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği konulu eğitim ve atölyeler ile Sentrum projesi kapsamında Enerji Verimliliği Haftası için oluşturulan “Evde, İşte, Okulda ve Tatilde Enerji Verimliliği” konulu bilgilendirici araç setinin etkileri hakkında görüşülmüştür. 2 Şubat 2023 tarihinde ise eğitimleri veren 3 uzman ile telefon üzerinden öğrenciler üzerinde yaratılan değişim üzerine görüşülmüştür.

Görüşmelerde, özellikle kapasite geliştirme çalışmalarına katılan öğrenciler için katıldıkları eğitimi hatırlamada ve Sentrum projesiyle ilişkisini kurmada zorlandıkları tespit edilmiştir.

Aşağıda Enerji Verimliliği Haftası ve yeşil destinasyon, enerji verimliliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği konulu atölye ve eğitimlere katılan lise öğrencileri ile yapılan görüşmelerde öne çıkan bulgular incelenmektedir. Bu görüşmelere göre, Enerji Verimliliği Haftası ile ilgili bilgilendirici araç setinin faydalancı gençler üzerinde **bilgi ve farkındalık artışı** ile **kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi** alanlarında etkileri gözlemlenmiştir. Sabancı Üniversitesi Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi’nde gerçekleştirilen enerji verimliliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği konulu eğitim ve atölyelere katılan öğrencilerde ise çalışma, **bilgi ve beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** alanlarında değişim yaratmıştır. Katılımcı görüşlerinin doğrudan alıntılanmış kısımlar italik olarak paylaşılmıştır.

Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencileri

Bilgi & farkındalık artışı

Öğrenciler, Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç seti sayesinde günlük hayatta uygulanabilecek enerji verimliliği davranışlarını öğrendiklerini ve bilgilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Öğrendikleri bilgileri başkalarıyla paylaştıklarını da eklemişlerdir.

“Sürdürülebilir enerji kaynaklarının ne olduğunu öğrendik. Bu konuları temelde biliyorduk ama daha detaylı öğrendik.”

“Öğrendiğim bilgileri ailemle paylaştım.”

Kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi

Gündelik hayatın farklı alanlarında enerji verimliliği uygulamaları konusunda öğrendikleri bilgilerin öneminin farkına varan öğrenciler bu bilgileri hayatlarında uygulamaya başlamışlardır. Geçmişten gelen bilinçlerine yeni bakış açıları katarak davranışlarını farklı değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

“Daha çok elektrik enerjisi ya da suyu korumaya yönelik neler yapmalıyız, tasarruf etmeliyiz konuları üzerine bilgimiz arttı. Hem cebimizden hem elektrikten kısmak için, klimayı çalıştırmak yerine camları açmak, panjurları kapatmak daha serin bir ortam elde etmek gibi günlük hayatta/evde/okulda neler yapabileceğimize odaklanıyoruz.”

“Suyu daha az tüketiyorum. Fişleri çekiyorum.”

Kapasite geliştirme eğitim ve atölyelerine katılan lise öğrencileri

Bilgi & beceri artışı

Öğrenciler katıldıkları eğitimler ve atölye çalışması sayesinde yeşil destinasyon uygulamaları ile ilgili yeni bilgiler öğrendiklerini ve hayal güçlerini kullanarak proje tasarlamayı tecrübe ettiklerini aktarmışlardır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında da eğitim alan gençler öğrendikleri bilgileri günlük hayatlarında kullanmaya başladıklarını ve davranışlarına daha çok dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.

“Kendimize göre bir köy tasarladığımızda kendi bilgilerimizi kullandık, yeni bilgiler de öğrendik.”

“Hayal gücümüzü de kullandık. Ona göre bir köy çıkarmıştık ortaya. Bu nedenle teorik bilgilerden daha çok aklımızda kaldı. “

“Atıkları toplamayı ve ayrıştırmayı öğrendik.”

“Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında günlük hayatta çoğunlukla yanlış kullandığımız kavramları öğrendim.”

Farkındalık

Eğitimlere katılan öğrenciler yeşil destinasyon ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında günlük hayatta uygulayabilecekleri pratikleri görmüşler ve bu uygulamalara aşinalıklarının arttığını belirtmişlerdir. Sentrum projesi sayesinde bölgelerindeki enerji verimliliği uygulamalarının ve bölgede yaşanan değişimin daha çok farkına vardıklarını aktarmışlardır.

“Eğitimler beni farkındalık açısından etkiledi ve daha dikkatli olmamızı sağladı.”

“Bu eğitimlerden sonra topraksız tarım yapılabileceğini öğrendim. Babamla evde güneş enerjisi kullanımı üzerine konuşuyoruz.”

“Bu eğitimler ve atölye etkinlikleri sayesinde öğrencilerimiz çevresel konular hakkında bilinçlendi ve duyarlılık kazandı.” Lise müdürü

Motivasyon artışı

Öğrenciler katıldıkları atölye ve eğitimler sayesinde enerji verimliliği alanında uygulamalar yapma motivasyonlarının artmasının yanı sıra yeşil destinasyon çalışmaları üzerine daha fazla etkinliğe katılma isteklerini aktarmışlardır.

“Eğitimler sayesinde bilgimiz arttı, daha dikkatli olmamızı sağladı, ara tatilde yeniden ilgili bir eğitim çalışmasına katıldık.”

“Daha fazla böyle eğitimlere katılmayı düşünüyoruz.”

“Öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve enerji verimliliği eğitimi verdik. O bilgilerden sonra öğrencilerle Küçükköy’ün nasıl olacağını hayal etmelerini ve çizmelerini istedik. Çocukların toplantı esnasında sordukları sorularla bu konularla ilgili oldukça heyecan duyduklarını gözlemledim.” – Eğitimleri veren uzman

d. Anket Çalışması

Saha çalışmasının ikinci adımı olarak, Küçükköy’de Yeşil Destinasyon eğitime katılan işletme sahipleri, enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri, Enerji Yöneticisi Eğitimi alan kursiyerler, Enerji Verimliliği Haftası kapsamında hazırlanan bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencileri ve Küçükköy’de gerçekleştirilen kapasite geliştirme eğitim ve atölyelerine katılan lise öğrencileriyle Şubat 2023 – Mayıs 2023 tarihleri arasında anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmanın amacı, odak grup görüşmelerinde dile getirilen ve değişim teorisinde saptanan etkinin tüm katılımcılarda gerçekleşip gerçekleşmediğini ve gerçekleştiyse bunun ne ölçüde olduğunu sayısal verilerle göstermektir. Anket, her bir paydaş grubu için online olarak hazırlanmış ve UNDP proje ekibi ile paylaşılmıştır. Anket katılımcılara anonim olarak uygulanmıştır.

Aşağıdaki tabloda Sentrum projesi ile faydalancı gruplarında ulaşılan kişi sayıları ve her bir faydalancı grubunda elde edilen anket dolum sayısı özetlenmektedir:

	Yeşil Destinasyon eğitimi alan turizm işletmesi sahipleri	Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan turizm işletmesi sahipleri	Enerji Yöneticisi Eğitimi katılımcıları	Kapasite Geliştirme Eğitimi’ne katılan öğrenciler	Enerji Verimliliği Haftası araç setinden faydalanan öğrenciler
Proje ile ulaşılan kişi sayısı	7	8	17	91	550
Anketlerle ulaşılan kişi sayısı	5	4	9	21	15

1. İşletme Sahipleri

Sentrum projesi faaliyetlerinden faydalanan işletme sahipleriyle gerçekleştirilen ankete toplam 7 kişi katılım göstermiştir. Ankete katılanlar arasında 5 kişi Yeşil Destinasyon eğitimi almışken, 4’ü enerji etüdü desteği almıştır. Ankete katılım gösterenlerin ikisi kadın, beşi erkektir. Sentrum projesine katılan işletme sahiplerinden ankete katılanların yaş aralığı 35-67’dir. Ankete katılan işletmeciler, restoran/kafe, otelcilik, tasarım dükkânı/sanat atölyesi, eğitim ve din hizmetleri alanlarında hizmet verdiklerini belirtmiştir. Ankete katılan işletme sahiplerinin biri henüz işletmesinin hizmete başlamadığını belirtirken, ikisi 3-5 senedir faaliyet gösterdiğini, geri kalan işletmeciler de işletmelerinin 5 seneden uzun süredir aktif olduğunu belirtmiştir.

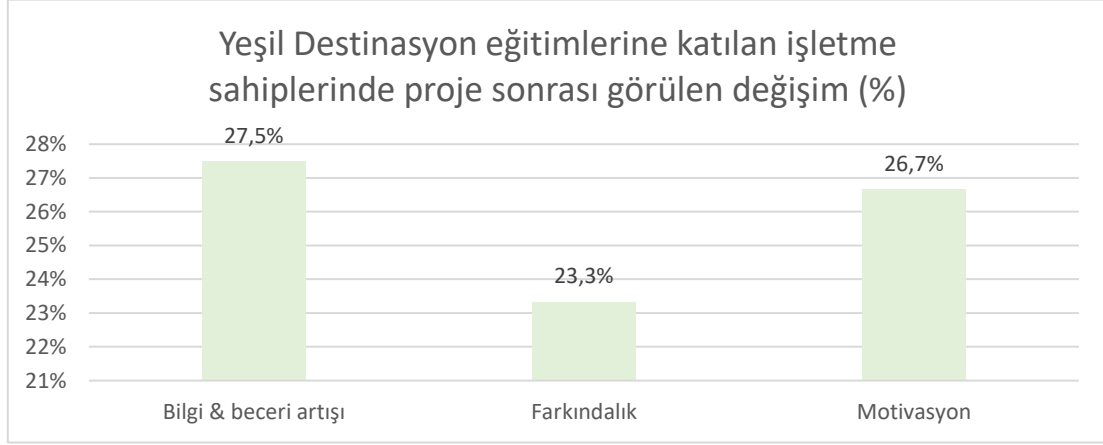
a. Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahipleri

Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahipleriyle gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklara paralel olarak **bilgi & beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** olmak üzere üç temel başlıktaki değişim incelenmiştir.

Katılımcıların Yeşil Destinasyon kapsamında hangi eğitimlere katıldıkları aşağıda özetlenmektedir:

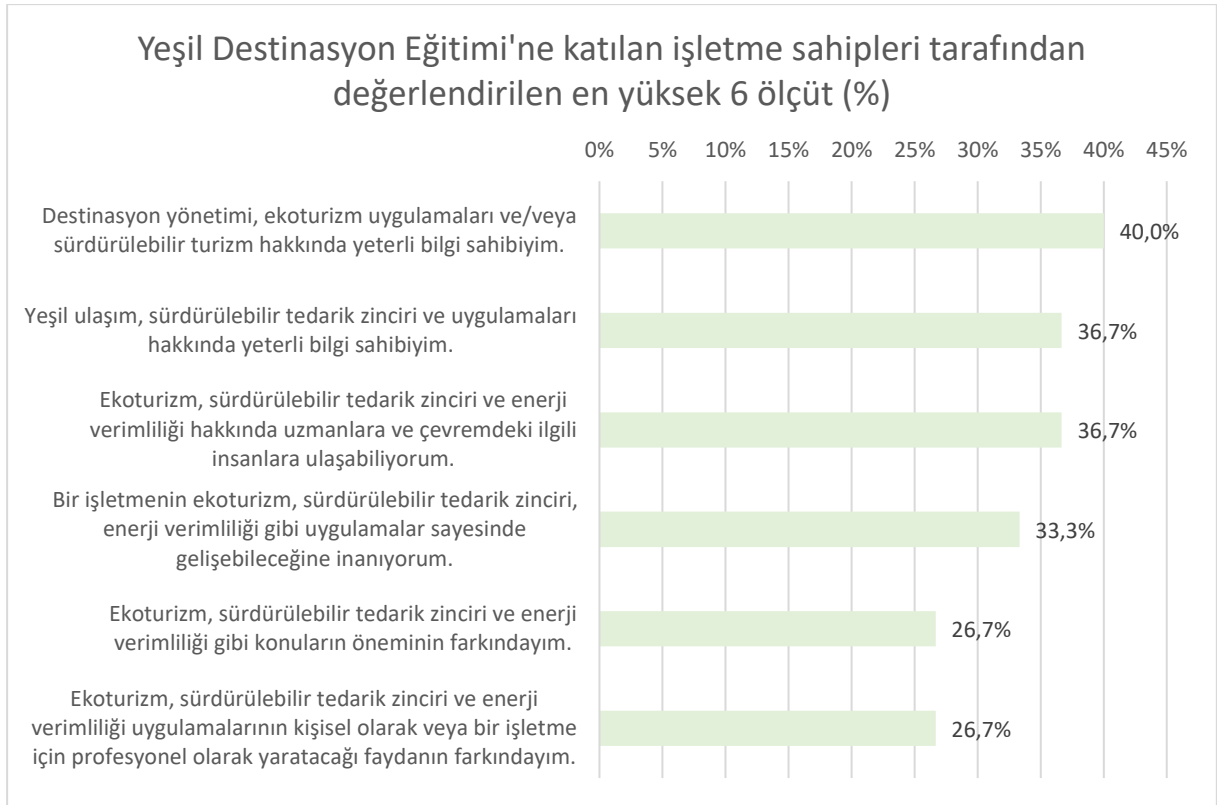

Proje sonrası değişim teorisi çerçevesinde gerçekleşen değişim yüzdeleri eğitime katılan işletmeler için aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahiplerinde görülen en büyük değişimin **%28 ile bilgi & beceri artışı** alanında olduğu görülmektedir. En yüksek değişimin bu başlıkta olması, verilen eğitimlerin programın birincil amacını doğrudan gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bununla beraber, katılımcıların **motivasyonlarındaki artış da %27 ile** en yüksek ikinci değişimin gerçekleştiği başlıktır. Katılımcılar öğrenilen bilgi ve uygulamalarla sürdürülebilir alışkanlıklar edinmenin günlük hayatlarındaki ve işletmelerindeki olumlu etkilerini görmüş ve ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği alanlarındaki uygulamaları gerçekleştirme motivasyonları artmıştır. Diğer yandan öğrenilen bilgilerin günlük hayattaki kullanım alanlarının farkına varılması ve edinilen bilgilerin çevreyle paylaşılarak öğrenmeye teşvik edilmesi de **farkındalık alanında gözlemlenen %23'lük** artışı desteklemektedir.

Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahiplerinde değişim teorisi kapsamındaki değişim başlıkları altında 11 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütler arasında en yüksek değişimin gözlemlendiği 6 ölçütü özetlemektedir.

Tabloda görüldüğü üzere Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahiplerinde görülen en büyük etki, destinasyon yönetimi, ekoturizm uygulamaları ve/veya sürdürülebilir turizm hakkında yeterli bilgi sahibi olma başlığında %40 oranında gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra yeşil ulaşım, sürdürülebilir tedarik zinciri ve uygulamaları hakkında yeterli bilgi sahibi olma ve ekoturizm, sürdürülebilir tedarik zinciri ve enerji verimliliği hakkında uzmanlara ve çevrelerindeki ilgili insanlara ulaşabilmeleri alanlarındaki gelişimler her ikisinde de %37 olarak gözlemlenmiştir. Buradan hareketle, Yeşil Destinasyon eğitimleri işletme sahiplerinin günlük hayatta ve iş yerlerinde uygulayabileceği sürdürülebilirlik faaliyetleri hakkındaki bilgilerini artırmış, bu uygulamaları faaliyete geçirmelerini sağlamış ve etraflarındaki uzmanlar ve köy halkı ile bu konu hakkında iletişim kurmalarına olanak sağlamıştır. Bu durum, eğitimin etkisinin bilgi-becerinin ötesinde çeşitli faydalar sağladığını da göstermektedir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesi

Katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlamak için anket formuna kantitatif sorulara ek olarak açık uçlu bir soru da eklenmiştir. Bu soru ile, Yeşil Destinasyon eğitimlerinin katılımcılarda yarattığı değişime dair kalitatif bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların paylaştığı bazı yorumlar şu şekildedir:

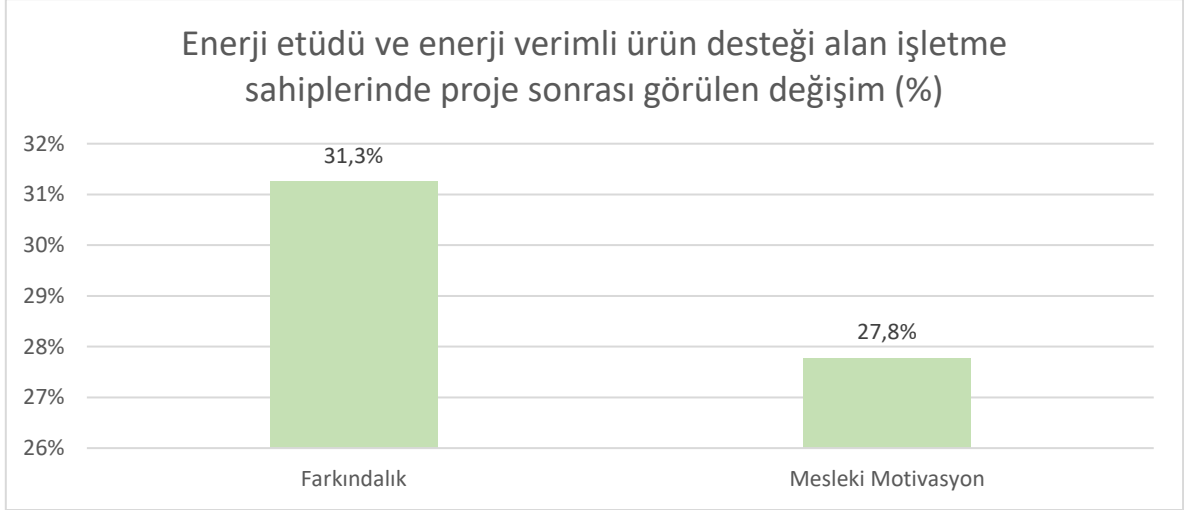
- “Çok güzel bir farkındalık oluştu, proje yöneticilerine çok teşekkür ederiz.”
- “Sentrum projesi ve eğitimler çok güzeldi, sadece yaşadığımız yerde her şey zor ilerliyor.”
- “Çevre bilincine sahip biri olarak verilen eğitimlerde anlatılanları zaten biliyordum bana katkısı olmadı, esas desteği uygulamada alabilmeliydik. Bu proje üzerine katıldığım toplantılarda gösterilen hedef ve faaliyetlerin hepsinin uygulanmadığını düşünüyorum. Sadece birkaç yere güneş sistemi kurulup geçildiğini, bazı uygulamaların lafta kaldığını gözlemledim.”
- “Eğitimler birçok işletmecinin köyde olmadığı zamanlarda gerçekleşti. Katılmayan arkadaşlarıma bilgiler aktarmak için seminer veren kişilerden bilgi e-maili talep ettim ancak bir geri dönüş almadım. Bir senedir de kimse bana geri dönüş yapmadı.”

b. Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletmeler

Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleriyle gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklara paralel olarak **farkındalık ve mesleki motivasyon** olmak üzere iki başlıktaki değişim incelenmiştir.

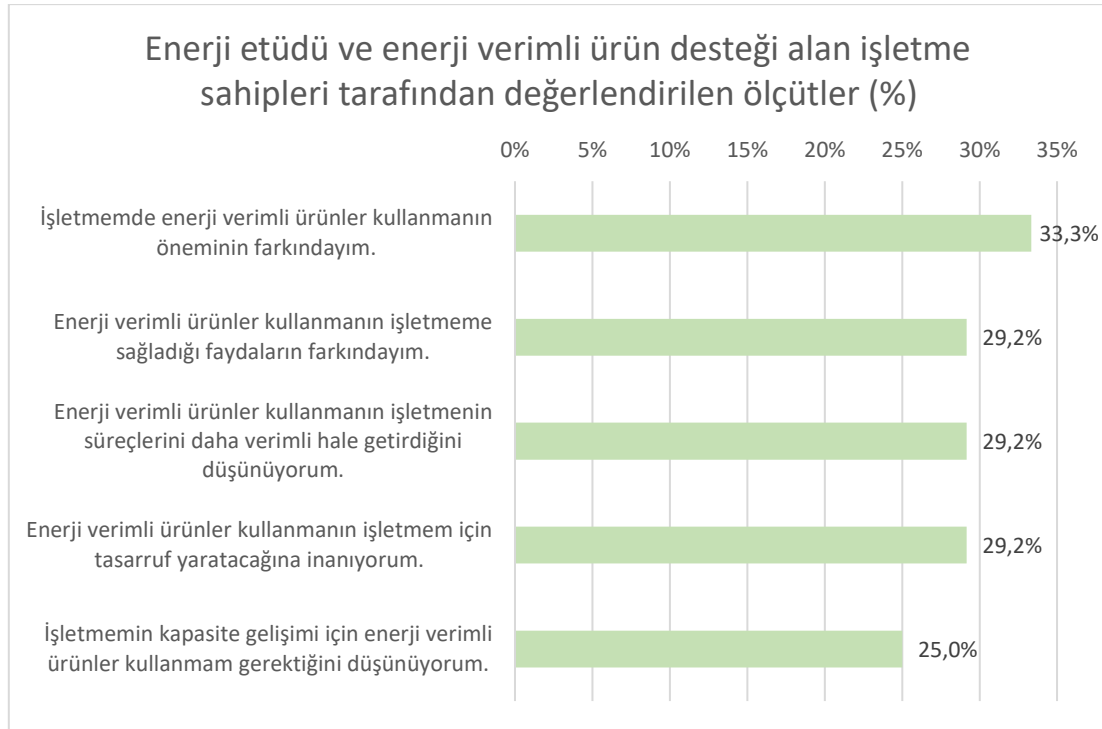
Proje kapsamında Küçükköy'deki işletmelere ne tür destekler verildiği sorulduğunda işletmeler tasarruflu ampul, ısı yalıtımı, ısı pompası ve ısıtma soğutma sistemleri, derin dondurucu gibi ürünler sağlandığını aktarmıştır.

Proje sonrası değişim teorisi çerçevesinde gerçekleşen değişim yüzdeleri enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri için aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde görülen en büyük değişimin %31 ile farkındalık alanında olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle, işletmecilerin işletmelerinde enerji verimli ürünlerin kullanımının faydalarının farkına vardığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra, katılımcıların mesleki motivasyonlarındaki artış %28 oranında gerçekleşmiştir. Mesleki motivasyondaki artışın enerji verimli ürünlerin işletme süreçlerini daha verimli hale getirmesi ve Sentrum projesi sayesinde işletmelerinin bilinirliğinin artması sonucu gerçekleştiği söylenebilir.

Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde değişim teorisi kapsamındaki değişim başlıkları altında 5 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütlerin sonucunu özetlemektedir.

Tabloda görüldüğü üzere enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde görülen en büyük etki, işletmecilerin işletmelerinde enerji verimli ürünler kullanmanın önemi hakkındaki farkındalık başlığında %33 oranında gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra enerji verimli ürünler kullanmanın işletme üzerindeki faydaları hakkındaki farkındalık, enerji verimli ürünlerin işletme süreçlerini daha verimli hale getirdiği görüşü ve işletmede tasarruf yarattığı düşüncesi başlıklarındaki değişimler her birinde %29 olarak gerçekleşmiştir. Buradan hareketle, enerji etüdü çalışmasının faydalanıcılarda farklı başlıklarda benzer oranda etki yarattığı görülmektedir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesi

Katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlamak için anket formuna kantitatif sorulara ek olarak açık uçlu bir soru da eklenmiştir. Bu soru ile, enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde yaratılan değişime dair kalitatif bilgi edinmek amaçlanmıştır.

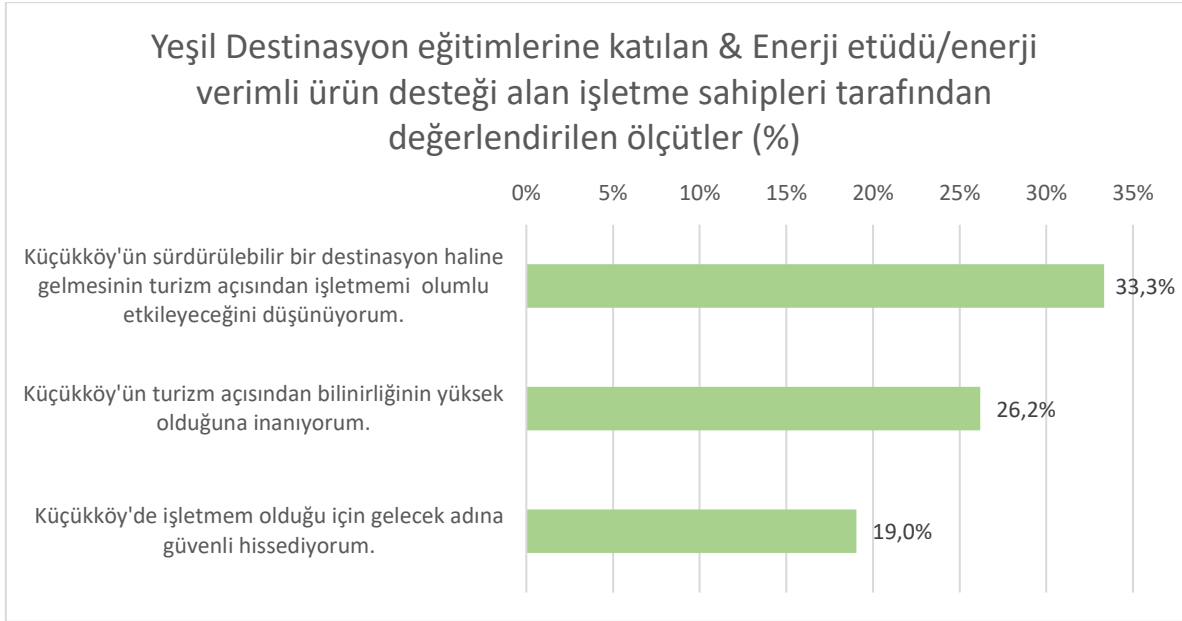
Katılımcıların paylaştığı bazı yorumlar şu şekildedir:

- “Proje uygulama sürecinde bizimle iletişime geçen proje sorumlularının bize karşı olumlu tutumları Sentrum projesinin Küçükköy’de benimsenmesinde etkili olmuştur. Projede emeği geçen tüm paydaşlara çok teşekkür ederiz.”
- “Doğayı seven, tüketimi ve enerji sarfiyatının azaltmaya çalışan ve kaynak kullanımının öneminin bilincinde biriyim. Sentrum projesiyle benim şahsi olarak yapmaya çalıştığım uygulamaların kurumsal olarak yönetilmesi sürece olan inancımı artırdı ve sürece yatırım yapmamı sağladı. Aynı zamanda projenin destekçilerinden birinin UNDP olması da güven veriyor. Sadece bir işletme sahibi olarak değil, çocuklarımin büyüyebileceği bir ortam hazırlamaya çalışırken bu ortak çalışma sayesinde güzel çalışmalar gerçekleştiriyoruz.”

c. Yeşil destinasyon eğitimlerine katılan & Enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletme sahipleri

Hem Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan hem de enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde **aidiyet duygusu & geleceğe yönelik olumlu bakış** olmak üzere ortak bir değişim başlığı belirlenmiştir. Anket sonuçlarına göre **aidiyet duygusu & geleceğe yönelik olumlu bakış** alanında işletme sahipleri nezdinde %26 artış gözlemlenmiştir.

Aidiyet duygusu ve geleceğe yönelik olumlu bakış başlığı altında 3 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütlerin sonucunu özetlemektedir.

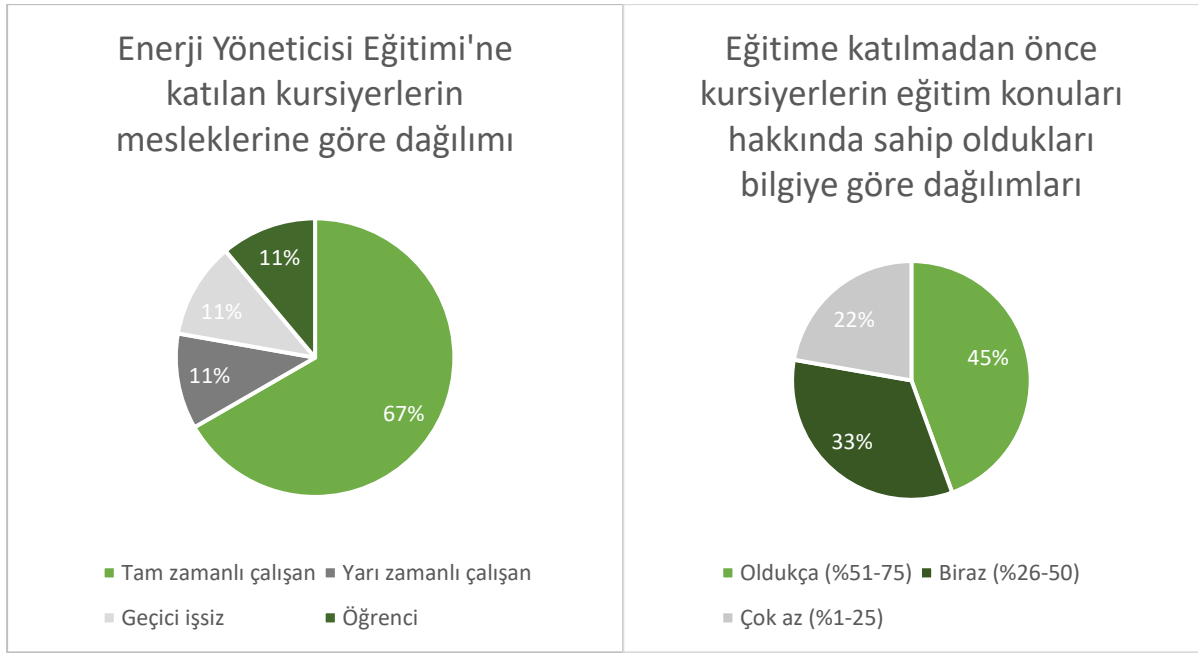

Tabloda görüldüğü üzere Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan ve enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde görülen en büyük etki %33 ile Küçükköy'ün sürdürülebilir bir destinasyon haline gelmesinin işletmelerini olumlu etkileyeceği düşüncesi üzerine olmuştur. Ayrıca Küçükköy'ün bilinirliğinin yüksek olması görüşünde %26 artış gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda Küçükköy'de turizm işletmesi sahibi olanlar gelecekte projenin olumlu etkilerinden faydalanacaklarını düşünseler de bu düşünce henüz yüksek seviyede güven duygusuna yol açmamaktadır.

2. Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerler

Sentrum projesi kapsamında Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan 17 kursiyerden 9'u gerçekleştirilen ankete katılım sağlamıştır. Ankete katılım sağlayan kursiyerler başta İzmir (4) olmak üzere Manisa (2), Balıkesir (1), Çanakkale (1) ve Kocaeli (1) illerinden olmak üzere Küçükköy yöresine yakın şehirlerde yaşamaktadır. Ankete katılan kursiyerlerin 5'i erkek ve 4'ü kadındır. Anket katılımcılarının yaşları 22-52 arasındadır.

Ankete katılım gösteren kursiyerlerin mesleklerine göre dağılımı ve eğitimlerden önce eğitim içeriklerine dair sahip oldukları bilgi düzeyleri aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

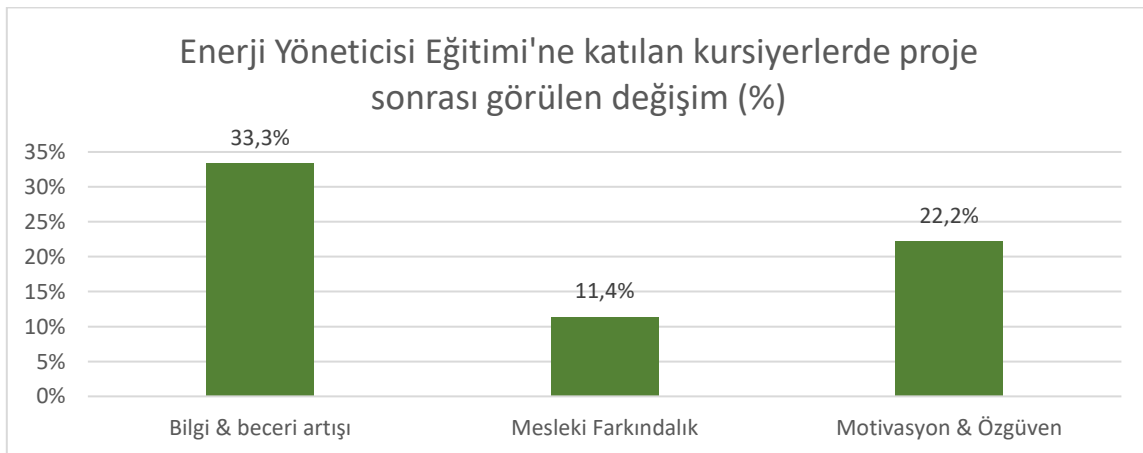

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere anket katılımcılarının çoğunluğu tam zamanlı çalışanlardır. Katılımcılarının yarısına yakını Enerji Yöneticisi Eğitimi konuları hakkında yüksek oranda ön bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu da eğitimlere katılan kitlenin bilinç düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Bunun yanı sıra ankete katılan tüm kursiyerler Enerji Yöneticisi Eğitimi'ni tamamladıklarını ve eğitime katılım sertifikası aldıklarını belirtmişlerdir. Katılım sertifikası alan kursiyerlerin %88'i sertifikalarını özgeçmişlerine eklemişlerdir. Enerji Yöneticisi sertifikası sınavına ise anket katılımcılarından sadece biri katılım sağlamış, sertifika almaya hak kazanmış ve Enerji Yöneticisi sertifikasını özgeçmişine eklemiştir. Diğer kursiyerlerin hepsi sınava girmeyi planladıklarını, periyodik olarak gerçekleştirilen sınav tarihini beklediklerini belirtmişlerdir.

Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerlerle gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklara paralel olarak **bilgi & beceri artışı, mesleki farkındalık ve motivasyon & özgüven** olmak üzere üç temel başlıktaki değişim incelenmiştir

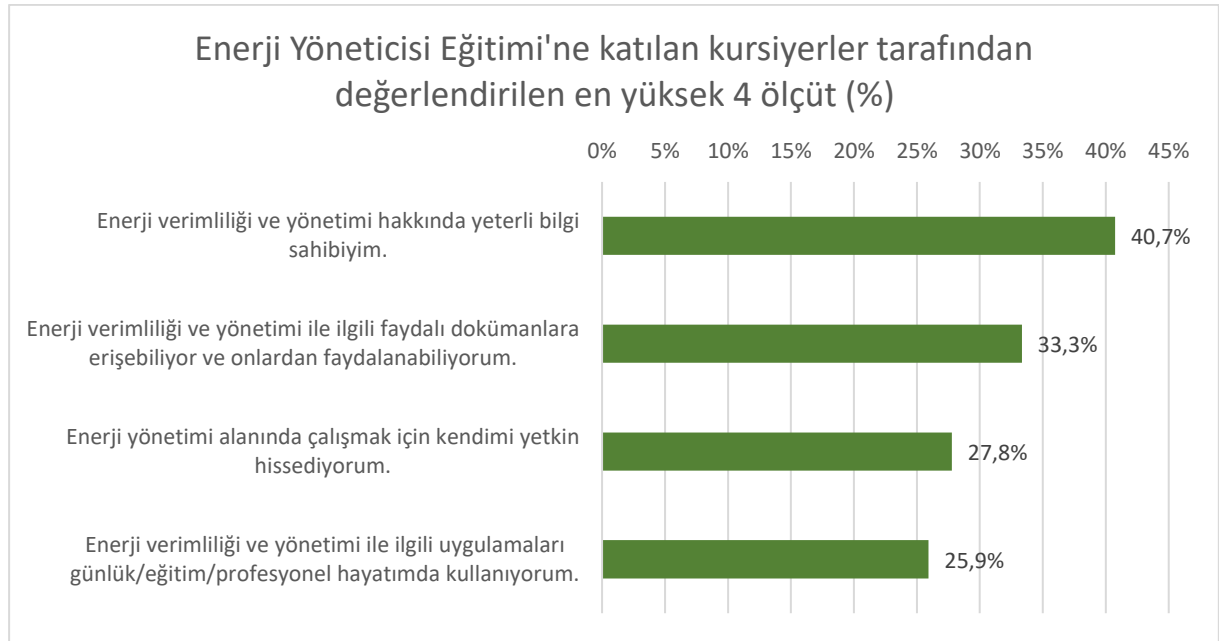
Proje sonrası değişim teorisi çerçevesinde gerçekleşen değişim yüzdeleri Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerler için aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, Sentrum projesi sayesinde Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerlerde görülen en büyük değişimin **%33 ile bilgi & beceri artışı** alanında olduğu görülmektedir.

Enerji Yöneticisi Eğitimi konuları ile ilgili ön bilgilerinin çoğunlukla yüksek olduğu katılımcı grubunda bilgi ve beceri alanında önemli bir etki yaratılması projenin başarısına işaret etmektedir. En yüksek ikinci değişimin gerçekleştiği başlık olan **motivasyon & özgüven (%22)**, kursiyerlerin enerji yöneticiliği alanında kendilerini kalifiye hissetme ve bu alandaki özgüvenlerinin arttığını göstermekle birlikte, Enerji Yöneticisi sertifikasını almak üzere sınavlara hazırlanma motivasyonlarının da arttığını göstermektedir. İş dünyasında enerji yöneticiliğine verilen önemin farkına varılması ve enerji alanında toplumsal gelişim için yapılan projelerin de farkına varılması sayesinde, **mesleki farkındalık alanında %11’lik bir artış** gözlemlenmektedir.

Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılan kursiyerlerde değişim teorisi kapsamındaki değişim başlıkları altında 11 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütler arasında en yüksek değişimin gözlemlendiği 4 ölçütü özetlemektedir.

Tabloda görüldüğü üzere Enerji Yöneticisi Eğitimi’ne katılan kursiyerlerde görülen en büyük etki %40 ile enerji verimliliği ve yönetimi hakkında yeterli bilgi sahibi olma alanında gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra enerji verimliliği ve yönetimi ile ilgili faydalı dokümanlara ulaşmak ve bu kaynaklardan faydalanabilme alanında %33’lük bir etki gözlemlenmiş ve %27 oranında artışla katılımcılar enerji yönetimi alanında kendilerini yetkin hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle, Enerji Yöneticisi Eğitimi halihazırda konuyla ilgili bilgi sahibi olan kursiyerlerin bilgilerini derinleştirmiş, bu sayede de yetkin hissetmelerinde artış sağlanmıştır.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesi

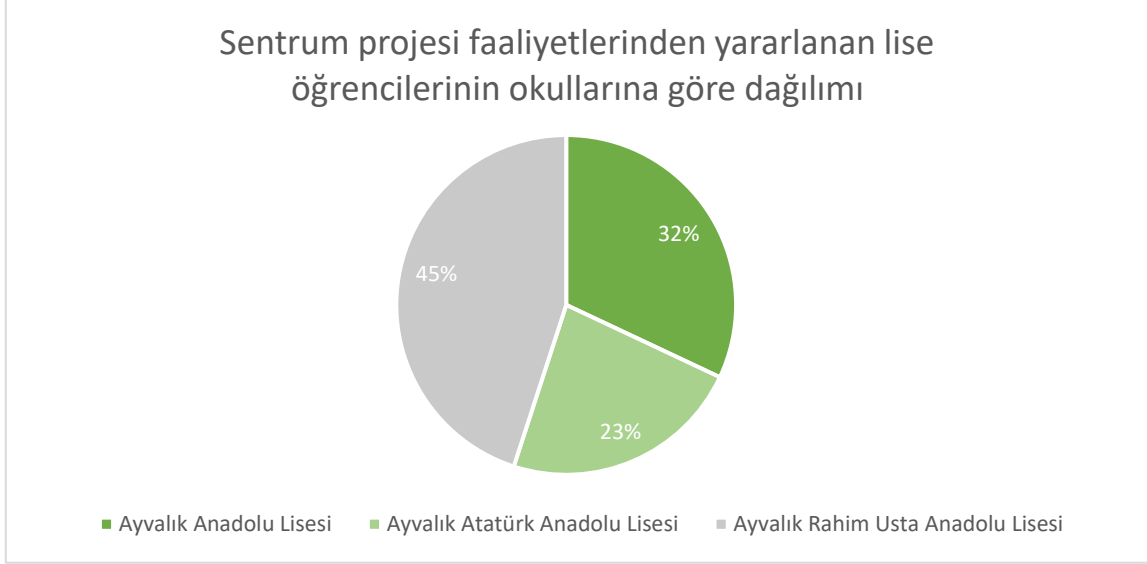
Katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlamak için anket formuna kantitatif sorulara ek olarak açık uçlu bir soru da eklenmiştir. Bu soru ile, Enerji Yöneticisi Eğitimi’nin kursiyerlerde yarattığı değişime dair kalitatif bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların paylaştığı bazı yorumlar şu şekildedir:

- “Almış olduğumuz eğitim içeriği anlaşılır ve öğreticiydi.”
- “Yenilenebilir enerji kullanımına hızla geçiş yapmamız konusunda farkındayız ve bu eğitim sonrasında farkındalığımızı paylaşma ve çevremizde uygulamalarına başlama şansı bulacağız.”

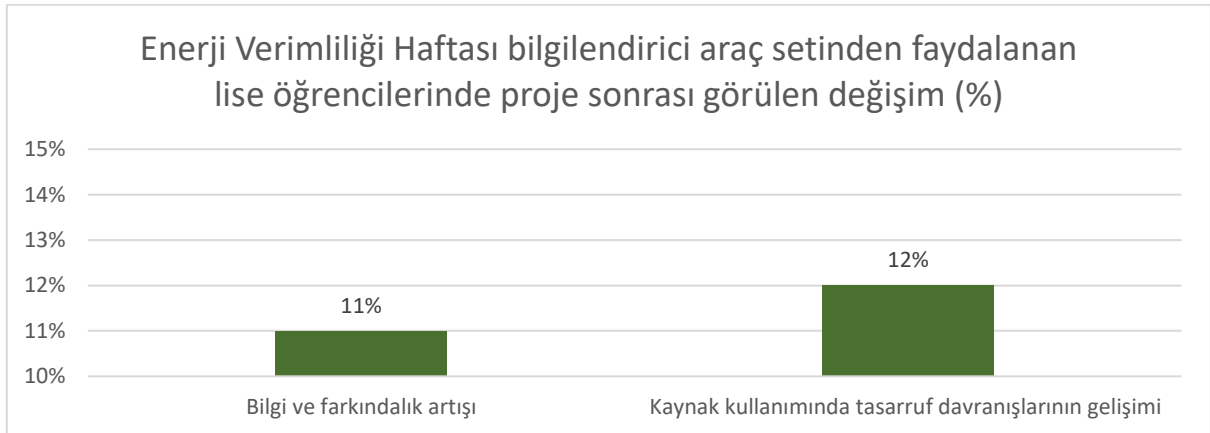
3. Ayvalık'taki lise öğrencileri

Sentrum projesi faaliyetlerinden faydalanan lise öğrencileriyle gerçekleştirilen ankete 31 kişi katılım göstermiştir. Ankete katılan 31 kişi arasında 15'i Enerji Verimliliği Haftası çalışmalarına katılım göstermişken, 21'i kapasite geliştirme eğitimlerine katıldığını belirtmiştir. Ankete katılım gösteren öğrencilerin %55'i kadın, %45'i erkektir ve tümünün yaşı 14-18 aralığındadır. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin okullarının dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

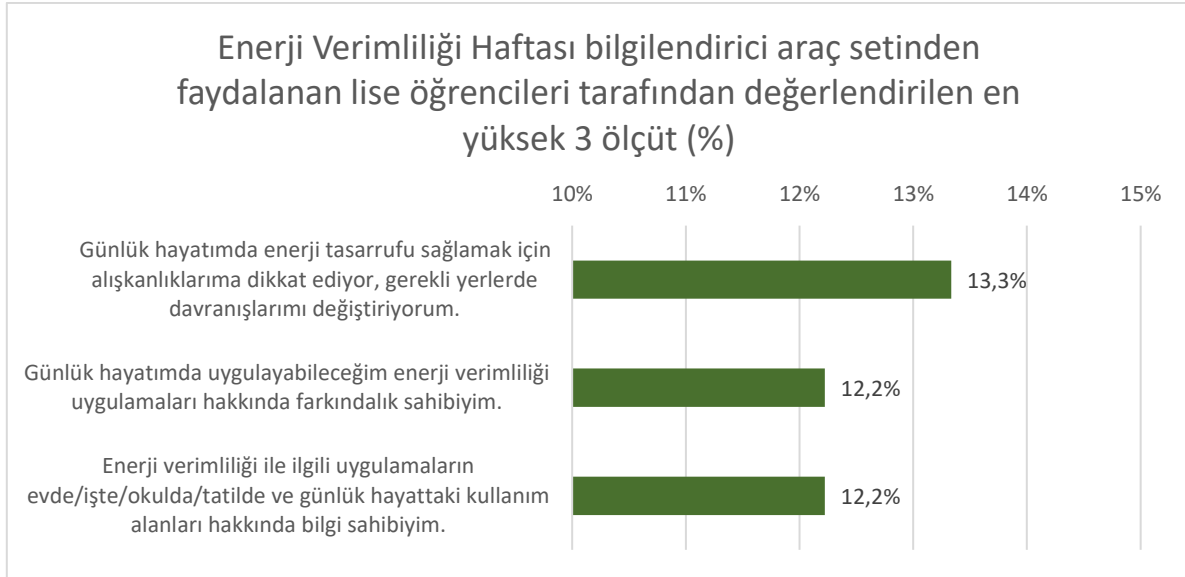
a. Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencileri

Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencileriyle gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklara paralel olarak **bilgi & beceri artışı ve kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi** olmak üzere değişim iki başlıkta incelenmiştir. Proje sonrası değişim teorisi çerçevesinde gerçekleşen değişim yüzdeleri Enerji Verimliliği Haftası çalışmalarına katılan öğrenciler için aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, Sentrum projesi sayesinde Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencilerinde her iki başlıkta da benzer oranda değişim yaşandığı görülmektedir. En yüksek değişimin **%12 ile kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi** alanında olduğu görülmektedir. Öğrencilerde kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimine çok yakın bir artış oranıyla, **bilgi ve farkındalık alanında %11'lik** bir artış gözlemlenmektedir. Bu sonuçlara göre lise öğrencileri evde/okulda/tatilde/günlük hayatta uygulanabilecek enerji verimliliği pratiklerini belirli bir oranda öğrenerek, uygulamaya başlamışlardır.

Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencilerinde değişim teorisi kapsamındaki değişim başlıkları altında 6 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütler arasında en yüksek değişimin gözlemlendiği 3 ölçütü özetlemektedir.

Tabloda görüldüğü üzere Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencilerinde görülen en büyük etki %13 ile günlük hayatta enerji tasarrufu sağlamak için alışkanlıklara dikkat etme ve gerekli yerlerde davranışları değiştirme alanında gerçekleşmiştir. Diğer iki en büyük değişim ise %12 oranında günlük hayatta uygulanabilecek enerji verimliliği uygulamaları hakkında farkındalık ve enerji verimliliği ile ilgili uygulamaların evde/işte/okulda/tatilde ve günlük hayattaki kullanım alanları hakkında bilgi sahibi olma üzerinde gözlemlenmiştir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesi

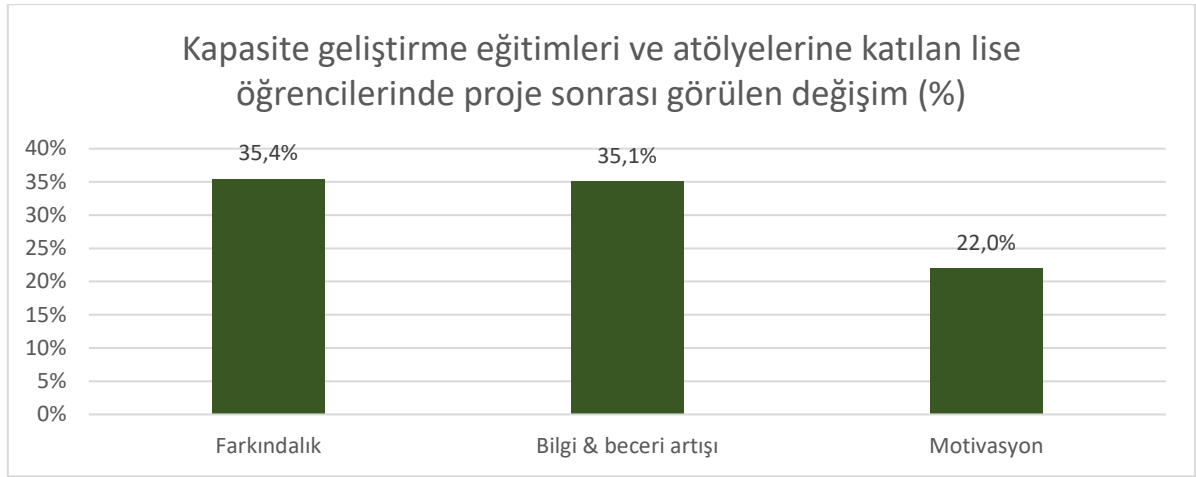
Katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlamak için anket formuna kantitatif sorulara ek olarak açık uçlu bir soru da eklenmiştir. Bu soru ile, Enerji Verimliliği Haftası kapsamında düzenlenen bilgilendirici araç setinin öğrencilerde yarattığı değişime dair kalitatif bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların paylaştığı bazı yorumlar şu şekildedir:

- “Enerji verimliliği uygulamalarına daha olumlu bakıyorum.”
- “Artık çevreye duyarlı bir şekilde davranıyor, günlük davranışlarımda enerjiden tasarruf etmeye çalışıyorum.”

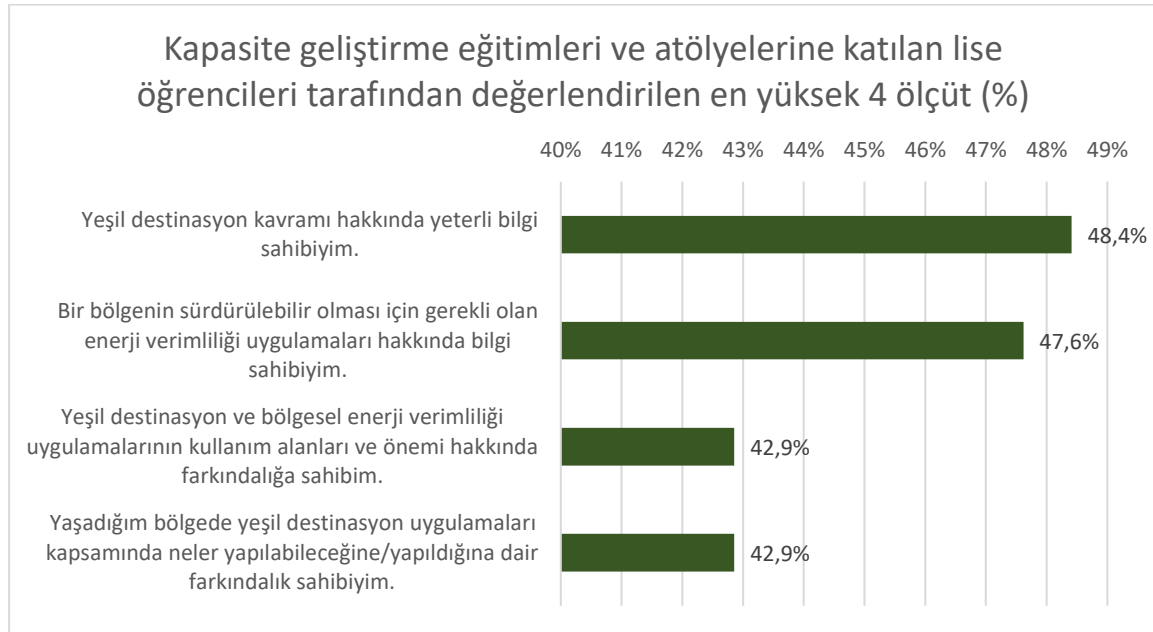
b. Kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencileri

26-27 Nisan 2022 tarihlerinde Küçükköy'deki Sabancı Yaratıcı Teknolojiler Atölyesi'nde kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencileriyle gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında, değişim teorisinde belirlenen ve SROI analizi için gerekli olan başlıklara paralel olarak **bilgi & beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** olmak üzere üç temel başlıkta değişim ölçülmüştür. Proje sonrası değişim teorisi çerçevesinde gerçekleşen değişim yüzdeleri kapasite geliştirme eğitimlerine katılan öğrenciler için aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Yukarıdaki grafik incelendiğinde, kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencilerinde görülen en büyük değişimin **%35 ile bilgi & beceri artışı ve farkındalık** alanlarında olduğu görülmektedir. Öğrencilerde eğitim ve atölyelerin gerçekleştiği konuları hakkında daha çok öğrenme **motivasyonunda artış %22** oranında gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara göre Sentrum projesi sayesinde kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencileri toplumsal cinsiyet eşitliği, yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği konularında yüksek oranda bilgilerini ve farkındalıklarını geliştirmiştir. Ayrıca öğrencilerin bu konulara dair öğrenme isteklerinde artış sağlanmıştır.

Kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencilerinde değişim teorisi kapsamındaki değişim başlıkları altında 10 ölçüt değerlendirilmiştir. Aşağıdaki grafik bu ölçütler arasında en yüksek değişimin gözlemlendiği 4 ölçütü özetlemektedir.

Tabloda görüldüğü üzere kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerine katılan lise öğrencilerinde görülen en büyük etki, %48,4 ile yeşil destinasyon kavramı hakkındaki bilgi artışında gerçekleşmiştir. Bir bölgenin sürdürülebilir olması için gerekli olan enerji verimliliği uygulamaları hakkındaki bilgi artışı %47,6 ile ikinci sırada gözlemlenmektedir. Ardından %43 ile yeşil destinasyon ve bölgesel enerji verimliliği uygulamaları hakkında ve yaşadıkları bölgede gerçekleştirilen enerji verimliliği uygulamalarına dair farkındalık artışı gelmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında, kapasite geliştirme eğitimleri ve atölye çalışmaları ile lise öğrencilerinin öncelikli olarak bilgi ve farkındalıklarının arttığı, motivasyon başlığında yaşanan değişimlerin ise en yüksek değişim yaşanan ölçütler arasında olmadığı görülmektedir.

Açık uçlu soruların değerlendirilmesi

Katılımcıların düşüncelerini daha özgürce ifade edebilmelerine olanak sağlamak için anket formuna kantitatif sorulara ek olarak açık uçlu bir soru da eklenmiştir. Bu soru ile, kapasite geliştirme eğitimleri ve atölyelerinin katılımcılarda yarattığı değişime dair kalitatif bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların paylaştığı bazı yorumlar şu şekildedir:

- “Bu proje bireysel gelişimim için çok faydalı oldu.”
- “Sentrum sayesinde yeni bilgiler keşfettim ve kendimi geliştirdim, ayrıca günlük hayatımdaki konularda bile farkındalık kazandım.”

Etkinin Sayısallaştırılması ve SROI’ın Hesaplanması

Etki Değerlendirmesi çalışması kapsamında okumakta olduğunuz raporun ilk bölümünde detaylarına yer verilen Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SROI) yöntemi kullanılarak, proje paydaşlarında yaratılan değişime finansal bir değer biçilmiş ve projeye yapılan her 1 TL’lik yatırımın kaç TL değerinde sosyal değer yarattığı hesaplanmıştır. Aşağıda paylaşılan tablolarda her bir kilit paydaş için analizin en önemli bazı kalemlerine yer verilmektedir:

	Değişim Teorisi Sonuçları	Paydaş/Kimlere soruldu?	Her bir Sonuç için Değişim (%)	Deadweight	Attribution	Toplam Değişim	Toplam Yaratılan Değer (NPV)
İşletmeler	Eğitim – Bilgi & Beceri Artışı	İşletme sahipleri	%27,50	%42	%58	%9,33	9.227,02
	Eğitim – Farkındalık	İşletme sahipleri	%23,33	%42	%58	%7,92	1.366,77
	Eğitim - Motivasyon	İşletme sahipleri	%26,66	%42	%58	%9,05	16.390,97
	Etüd - Farkındalık	İşletme sahipleri	%31,25	%42	%58	%10,60	22.905,99
	Etüd - Mesleki Motivasyon	İşletme sahipleri	%27,77	%42	%58	%9,42	114.855,77
	Aidiyet & Geleceğe Olumlu Bakış	İşletme sahipleri	%26,19	%42	%58	%8,89	178.046,93
	TOPLAM (TL)						342.793,45

	Değişim Teorisi Sonuçları	Paydaş/Kimlere soruldu?	Her bir Sonuç için Değişim (%)	Deadweight	Attribution	Toplam Değişim	Toplam Yaratılan Değer (NPV)
Enerji Yöneticisi Eğitimi Alanlar	Bilgi & Beceri	Katılımcılar	%33,33	%43	%63	%11,88	28.441,29
	Mesleki Farkındalık	Katılımcılar	%11,42	%43	%63	%4,07	23.761,37
	Motivasyon & Özgüven	Katılımcılar	%22,22	%43	%63	%7,92	182.469,33
	TOPLAM (TL)						234.671,99

	Değişim Teorisi Sonuçları	Paydaş/Kimlere soruldu?	Her bir Sonuç için Değişim (%)	Deadweight	Attribution	Toplam Değişim	Toplam Yaratılan Değer (TL)
Lise Öğrencileri	Enerji Verimliliği Haftası - Bilgi & Farkındalık	Lise öğrencileri	%11,11	%50	%55	%3,08	42.117,24
	Enerji Verimliliği Haftası - Kaynak Tasarruf Davranışları	Lise öğrencileri	%12,22	%50	%55	%3,38	38.630,45
	Eğitimler - Bilgi & Beceri	Lise öğrencileri	%35,12	%43	%56	%11,27	43.203,04
	Eğitimler - Farkındalık	Lise öğrencileri	%35,45	%43	%56	%11,37	17.018,93
	Eğitimler - Motivasyon	Lise öğrencileri	%21,96	%43	%56	%7,05	20.145,97
	TOPLAM (TL)						161.115,63
TÜM PAYDAŞLARDA YARATILAN TOPLAM DEĞER (TL)							738.581,07

Yatırımın Sosyal Getirisi (Social Return on Investment, SROI)

Çalışmanın bu aşamasında, sosyal etki değerlendirme çalışması kapsamında hesaplanan değerlerin özetlenmesi amaçlanmaktadır. SROI değeri, yaratılan değer TL cinsinden miktarının, yapılan yatırım (TL) miktarına bölünmesi ile bulunur ve böylelikle 1 TL'lik yatırım başına ne kadar sosyal etki yaratıldığı hesaplanmış olur. Özetle, SROI, yaratılan değer TL hesaplanan parasal değer TL, yapılan yatırıma olan oranıdır. Sentrum projesi kapsamında elde edilen toplam sosyal değer SROI metodolojisi ile **738.581,07 TL** olarak hesaplanmıştır.

Sentrum projesine Ocak 2022- Ocak 2023 aralığında yapılan yatırım **624.513,63TL** olarak hesaplanmıştır. Bu miktar; gerçekleştirilen eğitimler için harcanan operasyonel ve varsa ekipman

giderleri, eğitimlerde görev alan eğitimcilerin harcadıkları emek/saat, enerji verimliliği çalışmalarındaki operasyonel ve varsa ekipman giderleri, projede görev alan EnerjiSA ve UNDP çalışanlarının harcadığı emek/saat ve diğer personel giderleri ve varsa ekipman giderleri hesaplanarak elde edilmiştir.

$$SROI = \frac{\text{Yaratılan değer (TL)}}{\text{Yapılan yatırım (TL)}}$$

Aşağıda, Sentrum projesinin SROI değerine yer verilmektedir.

Yaratılan değer (TL)	738.581,07
Yapılan yatırım (TL)	624.513,63
SROI	1,2

4. Değerlendirme ve Öneriler

Sentrum Sosyal Etki Değerlendirmesi çalışması, EnerjiSA, Sabancı Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ortaklığında gerçekleştirilen Sentrum projesinin Ocak 2022 – Ocak 2023 döneminde yarattığı sosyal etkiyi, “Yatırımın Sosyal Getirisi” (Social Return on Investment - SROI) metodolojisini kullanarak ölçmeyi, çalışmanın bulguları ışığında yorumlar getirmeyi ve önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda proje içerisinde gerçekleştirilen Ayvalık’ın Küçükköy beldesindeki turizm işletmecilerine yönelik eğitimler ve enerji verimliliği uygulamaları, T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın düzenlediği Enerji Yöneticisi programı ve Ayvalık’taki çeşitli liselerin öğrencilerine yönelik enerji verimliliği eğitimleri ve diğer bilgilendirme çalışmaları sosyal etki analizinin odağını oluşturmaktadır.

Analizde, Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan 7 işletme sahibi, işletmesinde enerji etüdü yapılan ve enerji verimli ürün desteği alan 8 işletme sahibi, Enerji Yöneticisi Eğitim’ine katılan 17 kursiyer, Yeşil Destinasyon kapasite geliştirme eğitimine katılan 91 lise öğrencisi ve Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan 550 lise öğrencisi olmak üzere beş faydalancı grubu belirlenmiştir.

Yapılan anketlerde, Yeşil Destinasyon eğitimlerine katılan işletme sahiplerinde değişim teorisinde belirlenen başlıklara paralel olarak **bilgi & beceri artışı, farkındalık ve motivasyon başlıklarındaki değişim ölçülmüştür**. Anket sonuçlarına göre bu grupta en büyük değişimin **%28 ile bilgi & beceri artışı** alanında olduğu görülmektedir. Eğitimlerle sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği konusunda yeni kavramlarla tanışan işletmeler için en öncelikli olarak bu alandaki bilgilerinde bir artış meydana gelmiştir. En yüksek değişimin bu başlıkta olması, verilen eğitimlerin programın birincil amacını doğrudan gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bununla beraber, katılımcıların **motivasyonlarındaki artış da %27 ile** en yüksek ikinci değişimin gerçekleştiği başlıktır. Bu veri, gerçekleştirilen çalışmaların bilgi ve becerinin ötesinde bir değişim yarattığını göstermektedir.

Enerji etüdü ve enerji verimli ürün desteği alan işletme sahiplerinde ise **farkındalık ve mesleki motivasyon** başlıklarındaki değişimler incelenmiş, en yüksek değişim **%31 ile farkındalık** alanında gözlemlenmiştir. İşletmelerde yapılan enerji etüdü ile eksikliklerin gözlemlenmesi ve sağlanan enerji verimli ürünler ile enerji tasarrufunun kolaylaşması sayesinde bu farkındalık artışının gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

Bir diğer yandan da hem yeşil destinasyon eğitimlerine katılan hem de enerji etüdü/enerji verimli ürün desteği alan işletmecilerde gözlemlenen ortak değişim **aidiyet duygusu & geleceğe yönelik olumlu bakış** başlığı altında analiz edilmiş ve bu alanda **%26’lık bir artış** gözlemlenmiştir. Buna göre işletmeciler,

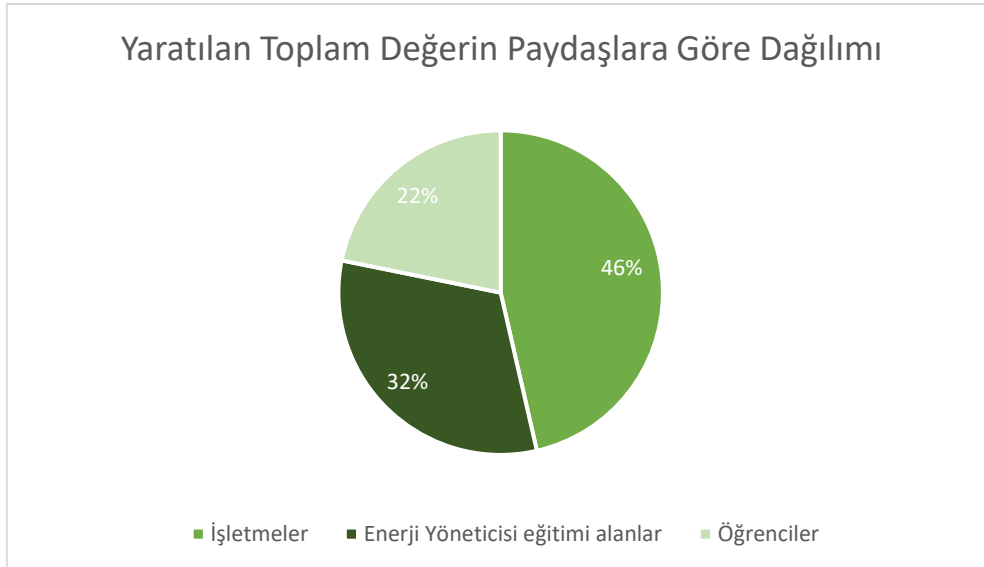
Küçükköy'ün yeşil bir destinasyon haline gelmesinin işletmelerini olumlu etkilediğini, bölgenin ve işletmelerin Sentrum sayesinde bilinirliğinin artmasıyla müşterilerini de artıracığını düşünmektedirler.

Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerlerle yapılan anket çalışmasında **bilgi ve beceri artışı, mesleki farkındalık ve motivasyon & özgüven** olmak üzere üç ana başlıktaki değişim sorgulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirildiğinde, katılımcıların kendilerinde gözlemledikleri en yüksek değişim **%33 ile bilgi & beceri artışı alanında** olmuştur. Enerji Yöneticisi Eğitimi konuları ile ilgili ön bilgilerinin çoğunlukla yüksek olduğu katılımcı grubunda bilgi ve beceri alanında önemli bir etki yaratıldığı gözlemlenmektedir, bu da programın içeriğinin başarısına işaret etmektedir.

Lise öğrencileri tarafında ise, Enerji Verimliliği Haftası bilgilendirici araç setinden faydalanan lise öğrencilerinde **bilgi ve farkındalık artışı ve kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi** başlıklarında yaşadıkları değişim sorulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerde benzer seviyede **%12 ile kaynak kullanımında tasarruf davranışlarının gelişimi ve %11 ile bilgi ve farkındalık artışı** gerçekleşmiştir. Enerji verimliliğinin farklı alanlarda uygulamalarının verilmesi, katılımcıların bu konuları nasıl davranışa dönüştüreceklerini de anlamalarını sağlamıştır. Ancak bilgilerin özel bir program olmadan çeşitli kısa videolar halinde ortak alanlarda verilmesi nedeniyle öğrencilerdeki değişimin sınırlı bir şekilde gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Küçükköy'deki kapasite geliştirme eğitimlerine katılan öğrencilerde ise **bilgi & beceri artışı, farkındalık ve motivasyon** başlıklarındaki değişim ölçülmüş, **%35 ile bilgi & beceri artışı ve farkındalık artışı gözlemlenen en yüksek değişimler olmuştur.** Öğrencilerle etkileşimli bir çalışma sonucu eğitimlerin gerçekleştirilmesiyle çalışmanın etkisi yalnızca tek bir alanda değil farklı alanlarda da benzer seviyede etki yaşanmasına yol açmıştır.

Söz konusu değişimlerin SROI yöntemi kullanılarak parasal değere dönüştürülmesinin ardından yaratılan toplam değer **738.581,07 TL** olarak hesaplanmıştır. Yaratılan değer her bir paydaş grubuna göre dağılımına bakıldığında, bu değer **%46'sı projeye katılan işletme sahiplerinde, %32'si Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan kursiyerlerde, %22'si ise projeye katılan lise öğrencilerindeki** değişimden kaynaklanmıştır. Projenin ana hedefi olan Küçükköy'ü yeşil bir destinasyon haline getirme amacına yönelik işletmelerde gerçekleşen değişimin en fazla olması projenin amaçlarıyla uyumludur.

Proje çerçevesinde, Sosyal Etki Değerlendirme Çalışması kapsamında ele alınan 2022 Ocak - 2023 Ocak tarihleri aralığında yaratılan değer (738.581,07 TL) ve projeye aynı dönemde yapılan yatırım (624.513,63 TL) göz önüne alındığında, projeye yatırılan **her 1 TL'lik yatırım için 1,2 TL değerinde sosyal değer** yaratıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

SROI oranları özellikle kurumun ve projenin paydaşları ile iletişim kurabilmesi açısından son derece önemlidir. Yürütülen bir projede yaratılan değişimi, yapılan etkinlikler üzerinden anlatabilmek yerine, projede yaratılan değişimi, paydaşların gözünden aktarmak ve bu değişime yönelik hesaplanmış olan SROI değeri üzerinden açıklamak hem daha kolay hem de daha etkili olmaktadır.

Dünya geneline baktığımızda, projelerde elde edilen SROI değerleri birbirinden oldukça farklılık gösterebilirken, projelerin SROI değerlerine göre birbirleri ile karşılaştırılmaları tavsiye edilen bir yöntem olmamaktadır. Bunun yerine projeyi kendi içinde, hedeflenen etkilere ulaşıp ulaşılmadığını ve gelişimini takip edebilmek ve proje planlamasını istenilen doğrultuda düzenleyebilmek için gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Diğer yandan, SROI değerinin 1:1 oranında oluşu, projeye yatırılan her 1 TL'lik yatırımın 1 TL'lik sosyal değer yarattığı anlamına geldiği düşünüldüğünde, 1:1 oranının üzerinde elde edilen SROI oranlarının projenin başarısına işaret ettiği vurgulanabilir. Bu yaklaşımla, 2022 Ocak – 2023 Ocak aralığında gerçekleşen Sentrum projesine yapılan her 1 TL'lik yatırımın 1,2 TL değerinde sosyal fayda yaratması, projenin yaptığı yatırımın karşılığında daha fazla getiri yaratması nedeniyle olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Sonuçlar bütünsel olarak değerlendirildiğinde, belirtilmesi gereken ilk nokta hem Enerji Yöneticisi eğitimine katılan kursiyerlerin hem de projeye katılan lise öğrencilerinin gerçekleştirilen **anketlerde geri dönüş oranlarının düşük olmasıdır**. Dolayısıyla anket sonuçlarının değerlendirilmesinde temsiliyet oranının düşük olduğu göz önüne alınmalıdır.

Anket sonuçlarına bakıldığında, Sentrum projesi kapsamında verilen eğitimlerin ve uygulamaların katılımcıların öncelikli olarak bilgilerini ve farkındalıklarını belirli bir seviyede artırdığını söylemek mümkündür. Ancak ilerleyen dönemlerde farklı konulara dikkat edilmesi katılımcılarda yaratılan etkinin genişletilmesi için önemlidir.

İşletmelerde yaratılan değişim incelendiğinde, enerji verimliliği faaliyetlerini somut bir şekilde işletmelerinde gerçekleştiremeyen işletmecilerin projeden daha az etkilendiğini söylemek mümkündür. Özellikle diğer işletmelere verilen destekleri gören ancak kendileri destek almayan işletmelerde kırgınlıklar meydana gelebilmektedir. Projenin bu kısmında hiçbir işletmeyi projenin dışında bırakmadan desteklemek, projeye duyulan güveni artıracaktır. Küçükköy'deki **farklı işletmelerde ve kurumlarda enerji verimliliği uygulamalarının genişletilmesi**, bu **desteğin devamlılığı ve takibinin yapılmasının** yanı sıra işletmelere verilen **eğitimlerin periyodik olarak tekrar edilmesi** Sentrum projesi kapsamında yapılan uygulamaların gündemde kalmasını sağlayacak ve gerçekleşen etkiyi artıracaktır.

Projenin Enerji Yöneticisi kısmında faydalancı grubun bilinç düzeyinin yüksek olmasından dolayı programın etkisi belirli bir alanda sınırlı kalmaktadır. Ancak katılımcıların bilinç düzeyi yüksek olsa da program içeriğinden faydalandıkları görülmektedir. Projenin ileriki fazlarında Enerji Yöneticisi Eğitimi'ne katılan **kursiyerlerin sayısının artırılması** ve teorik eğitimin özellikle Sentrum kapsamında dönüşümü gerçekleştirilen **bölgelerde yapılacak pratik uygulamalarla desteklenmesi** yaratılan etkiyi artıracaktır. Katılımcılar Enerji Yöneticisi Eğitimi'nden faydalanmış olsalar da Sentrum projesi ile eğitimin bağıni kurmakta çoğunlukta zorlanmış, farkındalıkları düşük kalmıştır. Bu da projenin bütüncül etkisini azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Projenin lise öğrencilerine yönelik gerçekleşen faaliyetlerinden yapılan kapasite geliştirme eğitimi ve atölyelerin etkisinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Ancak öğrenciler, bilgiyi birincil kaynaktan aldığı ve uygulama yapabildiği faaliyetlerden daha çok etkilendiği için Enerji Verimliliği Haftası içeriklerinin etkisi sınırlı kalmıştır. Öğrencilerde gözlemlenen değişimin artması için onlara **doğrudan temas eden**, özel bir eğitim programının gerçekleştirilmesi ve **uygulamalı atölye çalışmalarına ağırlık verilmesi** öğrencilerde yaşanan değişimi artırabilir. Özellikle çok çeşitli eğitimler alan öğrencilerin, enerji verimliliği konusunda kalıcı bir davranış değişikliği yaşaması ve yaşanan değişimleri Sentrum programı ile ilişkilendirebilmesi adına öğrencileri düzenli aralıklarla **Küçükköy'e getirecek uygulamaların planlanması** olumlu etkiyi artırabilir.

Son olarak Sentrum projesinin geneli göz önünde bulundurulduğunda gerçekleşen etkinin artması için proje faaliyetlerinin daha çok kişiye ulaşması sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra proje sürecinde faydalancı gruplarıyla daha **düzenli iletişim kuran ve projenin daha geniş kitleler tarafından bilinirliğini sağlayan bir organizasyonun yapılması** yaratılan etkiyi ve projenin bilinirliğini artıracaktır.

Sentrum Projesi’nin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Perspektifinden Değerlendirilmesi

Sentrum projesinin bazı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağladığını söylemek mümkündür. Aşağıdaki tablo, projenin katkı sağladığı amaçları ve bu amaçların alt hedefleri özetlemektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Sentrum'un belirtilen SKA'larla ilişkisi
 1 YOKSULLUĞA SON	Sentrum projesi kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler Küçükköy beldesinin bilinirliğini artırarak bölgeye daha çok turist çekilmesini sağlamış ve özellikle işletme sahiplerine verilen eğitimler ve enerji verimli ürünler desteğiyle Küçükköy'deki turizm işletmelerinin de bilinirliğini artırmıştır. Projenin bölgeye turist çekmesinin yanı sıra gerçekleştirilen enerji verimliliği uygulamalarının işletmecilerde maddi bir tasarruf karşılığı da olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda Enerji Yöneticisi eğitimi alan kursiyerlerin kariyerlerinde ilerleme alanında olumlu bir etkisi olduğu, dolayısıyla katılımcıların refahının artmasında fayda sağladığını söylemek mümkündür.
 5 TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	Sentrum projesi kapsamında yerel halka verilen toplumsal cinsiyet eşitliği konulu eğitimler ve birebir görüşmeler toplumda bu konudaki farkındalığın artırılmasını ve kadınların alınan kararlarda daha çok temsil edilmesini sağlamayı teşvik etmiştir. Bunun yanı sıra lise öğrencilerine verilen toplumsal cinsiyet eşitliği konulu eğitimler de öğrencilerin günlük hayatta kullanılan dil ve alışkanlıkları değiştirmelerini sağlamaya yardımcı olmuş ve meslek seçiminde kalıp yargıların ortadan kaldırılması açısından olumlu etkiler yaratmıştır.
 7 ERİŞİLEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ	Küçükköy'ü Yeşil Destinasyon haline getirme çalışmaları Sentrum projesinin ana odağıdır. Bu kapsamda Küçükköy'deki yerel halka ve turizm işletmecilerine eğitimler vermek, yörede çeşitli enerji verimliliği uygulamalarını gerçekleştirmek, Küçükköy'ün tüm sakinlerinin enerji verimliliği faaliyetlerine karşılıksız bir şekilde erişebilmesi açısından önemlidir. Bu faaliyetler, yöredeki enerji kullanımı ile ilgili farkındalığı artırarak gelecekte de temiz, güvenilir ve modern enerji hizmetlerine ulaşmaya teşvik etmekte ve bölgedeki enerji yatırımlarını bu yönde değiştirmektedir.

8 İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME 	Sürdürülebilir turizme odaklanan Sentrum, istihdam yaratan ve yerel kültür ve ürünlerini teşvik eden sürdürülebilir turizmin desteklenmesine ve bu konuda farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalara sahiptir. Sentrum projesi Küçükköy’de gerçekleştirilen çalışmalarla turizm işletmeleri başta olmak üzere küçük işletmeleri desteklemekte ve gerçekleştirilen enerji verimliliği çalışmalarıyla işletmelerin büyümelerine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte proje kapsamında gerçekleştirilen eğitimlerle de Enerji Yöneticileri yetiştirilmesine ve istihdama katılmalarına destek olmaktadır.
9 SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI 	Sentrum projesiyle Küçükköy’de gerçekleştirilen faaliyetler bölgede sürdürülebilir ve dayanıklı enerji alt yapılarının oluşumunu teşvik ederek bölgenin yeşil bir destinasyon haline gelmesini ve temiz ve verimli enerji kullanımını desteklemektedir.
10 EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI 	Sentrum projesi kırsalda temiz ve güvenilir enerjiye erişim ve bu alandaki bilgi ve uzmanlığa erişim açısından eşitsizliklerin azaltılmasında rol oynamıştır.
11 SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR 	Sentrum projesi enerji verimliliği alanında gerçekleştirdiği ve desteklediği eğitimler ile yapılan uygulamalar sayesinde Küçükköy yerleşkesi ve çevresinin sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınmasını güçlendirmiştir. Bu süreçte Küçükköy yerleşkesinin sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde yeniden tasarlanması ile yöredeki kapasite gelişimini desteklemiştir.

 12 SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM	Sentrum projesi enerji verimliliği hakkında bilgi ve farkındalıkları artırması ve tasarruf davranışlarını geliştirmesi açısından projeden faydalanan kişilerin ve çevrelerinin sorumlu bir şekilde kaynak kullanımını teşvik etmiştir. Aynı zamanda sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin Küçükköy’de yerleşmesi açısından bölge halkı ve turizm işletmecilerine destek sağlamıştır.
 13 İKLİM EYLEMİ	Sentrum projesinin ana odağı olan Küçükköy’ü yeşil bir destinasyon haline getirmek iklim krizi hakkındaki farkındalıkları artırarak ve yörenin temiz ve doğru bir şekilde enerji kullanımını teşvik ederek iklimi koruma çalışmalarına katkı sağlamaktadır. Enerji alanındaki bilgi artışı, günlük alışkanlıkların değişimi ve iş yapış şekillerinin değişimi yöre halkının, işletmecilerin, uzmanların ve öğrencilerin kapasitesinin geliştirilmesi sayesinde gerçekleştirilmiştir.
 15 KARASAL YAŞAM	Sentrum projesi sayesinde Küçükköy yöresindeki enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik ile ilgili bilgi ve farkındalık artışı, kaynak kullanımındaki tasarruf gibi davranışların gelişimi ekosistemlerin sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını olumlu yönde desteklemektedir.

**17 AMAÇLAR İÇİN
ORTAKLIKLAR**

EnerjiSA, UNDP ve Sabancı Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleştirilen Sentrum projesi sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği alanındaki uzmanlıkların birleşerek toplumun bu konulardaki kapasitelerinin gelişiminin desteklenmesinin başarılı bir örneğidir. Bu iş birliği sayesinde proje hedefini çeşitli eğitimlerin sağlanması, farklı eğitimlere destek verilmesi, yerinde somut uygulamaların gerçekleştirilmesi gibi birçok farklı koldan desteklemiş ve bu alanda yapılabilecek potansiyel projelerin gelişimini teşvik etmiştir.